

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Pavla Krystýnková

Předběžné opatření dle §76a o.s.ř.

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlášení

Já, níže podepsaná Pavla Krystýnková, autorka diplomové práce na téma: „Předběžné opatření dle § 76a o.s.ř.“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 121/2000 Sb., správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, která se nazývá Knihovna Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

V Olomouci dne 15. 3. 2013

.....

Pavla Krystýnková

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Předběžné opatření dle § 76a o.s.ř.“
vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 15. 3. 2013

.....

Pavla Krystýnková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za její cenné připomínky, ochotu a pomoc při zpracování této práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	8
1. Charakteristika předběžných opatření	11
1.1 Předběžná opatření obecně	11
1.2 Druhy předběžných opatření	12
2. Předběžné opatření dle § 76a o.s.ř.	14
2.1 Pojem	14
2.2 Důvody přijetí právní úpravy, vývoj právní úpravy	15
2.3 Druhy předběžného opatření podle § 76a o.s.ř.	17
2.3.1. Předběžné opatření o umístění dítěte do vhodného prostředí	17
2.3.1.1. <i>Nález Ústavního soudu sp. zn. IV.ÚS 2244/09, ze dne 20.07.2010</i>	18
2.3.1.2. <i>Pojem vhodné prostředí</i>	20
2.3.2. Předběžné opatření svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu	21
3. Účastníci řízení o předběžném opatření	26
3.1. Navrhovatel	26
3.2. Nezletilé dítě a jeho zástupci	27
3.3. Kolizní opatrovník	28
4. Návrh na nařízení předběžného opatření	29
4.1. Náležitosti návrhu	30
4.2. Osoba, které má být dítě předáno do péče	31
4.3. Podání návrhu	32
5. Rozhodnutí soudu o návrhu na nařízení předběžného opatření	33
5.1. Podmínky nařízení předběžného opatření	33
5.2. Lhůta k rozhodnutí o návrhu	33
5.3. Rozhodování a vydání usnesení	35
5.4. Nedostatky při nařizování předběžných opatření	37
5.4.1. <i>Wallová a Walla v. Česká republika</i>	39
5.5. Doručení rozhodnutí	40
5.6. Vykonatelnost a závaznost rozhodnutí	41
6. Výkon předběžného opatření	43
7. Opravné prostředky proti usnesení o nařízení předběžného opatření	46

8. Doba trvání předběžného opatření	48
9. Zánik předběžného opatření	51
Závěr.....	53
Literatura	57
Shrnutí	63
Summary	64
Klíčová slova/Key words	65

Seznam použitých zkratk

a násl.	a následující
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
LZPS	Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů
MS	Ministerstvo spravedlnosti
MV	Ministerstvo vnitra
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
ObčZ	zákon č. 40/1964, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
o.s.ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
ZOR	zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
ZSPOD	zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
ZZŘ	zákon o zvláštních řízeních soudních – návrh zákona

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila předběžné opatření dle § 76a o.s.ř. Jedná se o předběžné opatření, které se týká nezletilých dětí a jehož cílem je jejich ochrana. Zákon zde upravuje případy nezletilých dětí, které se ocitly v natolik akutních situacích, že není možné čekat na rozhodnutí soudu ve věci samé, ale je nutné nařídit předběžné opatření. Je možné říci, že se jedná o nejakutnější případy, ve kterých je možné předběžné opatření nařídit, a tomu je podřízena i jeho úprava. Například právní úprava lhůty, kterou má soud k rozhodnutí o nařízení předběžného opatření je vůbec nejkratší v celém o.s.ř., příkladem je také nepodmíněnost podání návrhu složením jistoty; v právní úpravě předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. také není stanovena povinnost, aby bylo dítě zastoupeno při řízení o předběžném opatření. To jsou jen příklady podmínek, které ukazují nutnost rychlé reakce na faktický stav, ve kterém se dítě nachází. Jiná bude situace u dospívajícího dítěte a jiná u batolete.

Jde o institut, jehož důsledky jsou poměrně závažné, a to jak ve vztahu k dítěti, tak i k jeho původní rodině. Nařízením předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. ve většině případů dochází k odebrání dítěte z jeho biologické rodiny a umístění do vhodnějšího prostředí. Jde tedy o přetržení nejužšího pouta, které dítě má, a proto je nutné k nařízení předběžného opatření přistupovat jen v krajních případech.

Má práce má za cíl především analyzovat platnou a účinnou právní úpravu předběžného opatření podle § 76a o.s.ř., také bych chtěla zhodnotit vývoj právní úpravy předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. od počátku jeho zavedení do občanského soudního řádu v roce 1995 do současnosti a poukázat na některé nedostatky, které v praxi při nařizování předběžných opatření nastávají. Kromě právní úpravy de lege lata bych chtěla také zmínit právní úpravu de lege ferenda. Jedná se především o změny, jež přináší zákon o zvláštních řízeních soudních, který v současné době prochází legislativním procesem a je součástí rekodifikačních změn soukromého práva, probíhajících na našem území. Tento zákon by měl upravovat nesporná řízení a další zvláštní řízení a jeho součástí bude i předběžná úprava poměrů dítěte.

Pramenů, které se týkají tématu předběžné opatření ve věcech nezletilých, je poměrně málo. V odborné literatuře toto téma není zpracováno komplexně. Podrobněji můžeme tuto problematiku najít pouze v komentářích k občanskému soudnímu řádu. Ty jsem ve své práci využila zejména při charakteristice jednotlivých institutů, týkajících se dané problematiky. Co se týče odborných článků k danému tématu, autoři se zabývají zejména změnami, které

přinesly novely § 76a o.s.ř. a předpisů souvisejících, často však jde pouze o uvedení nové právní úpravy bez podrobnějšího rozboru.

Judikatury k tématu mé práce také není mnoho. Můžeme se setkat s několika rozhodnutími ústavního soudu, která posuzují oprávněnost nařízení předběžného opatření, zejména pak nevhodnost prostředí, ze kterého je dítě odebíráno. Za nařízení předběžného opatření odebráním dítěte z rodiny z důvodů nevyhovujícího prostředí byly české soudy nejednou kritizovány Evropským soudem pro lidská práva, který shledal nařízená opatření za nepřiměřená.

Ve své práci jsem jako zdroj informací použila zejména metodické pokyny, metodická doporučení a instrukce ministerstva práce a sociálních věcí, které upravují praktické otázky spojené s podáváním návrhu, nařizováním a výkonem zvláštního předběžného opatření podle § 76a o.s.ř.

Při analýze vývoje právní úpravy jsem čerpala z důvodových zpráv k jednotlivým zákonům novelizujícím § 76a paragrafy související. Je pravda, že některé změny týkající se předběžného opatření byly do návrhu novely přidány až ve druhém čtení a bylo složitější dohledávat důvody, které zákonodárce vedly ke změně právní úpravy.

Co se týče použitých vědeckých metod, při zpracování práce jsem využila zejména metodu analýzy, kdy mým cílem byl podrobný rozbor právní úpravy § 76a o.s.ř, dále pak souvisejících ustanovení občanského soudního řádu a dalších právních předpisů. Při interpretaci navazujících právních předpisů jsem pracovala s výkladem právních norem, použila jsem zejména metody gramatického a logického výkladu. Ve své práci jsem také hojně využila metodu komparace. V první a druhé kapitole jsem uvedla rozdíly mezi právní úpravou předběžných opatření obecných a zvláštních, také jsem porovnávala jednotlivé druhy předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. Historickou komparaci jsem použila v kapitole týkající se vývoje právní úpravy předběžného opatření. Na odlišnosti právní úpravy obecných předběžných opatření a zvláštní úpravy podle § 76a pak dále poukazuji v textu celé práce, vždy u konkrétního institutu. Dále jsem použila metodu syntézy, zejména v závěru své práce.

Svou práci jsem rozčlenila do devíti kapitol, některé z nich se dále člení na podkapitoly. První kapitola pojednává o předběžných opatřeních obecně. Jelikož jsem ve své práci omezena předem stanoveným rozsahem, nezabývám se podrobně právní úpravou předběžných opatření, ale pouze krátce se zmiňuji o jejich charakteru a o jednotlivých druzích předběžných opatření podle občanského soudního řádu.

V následujících kapitolách se zabývám samotným předběžným opatřením podle § 76a o.s.ř. V kapitole druhé píším o povaze předběžného opatření a o vývoji právní úpravy od

zařazení tohoto zvláštního předběžného opatření do právního řádu, jakož i o důvodu jeho vzniku. Dále jsem uvedla jednotlivé druhy předběžných opatření podle § 76a o.s.ř. Toto zvláštní předběžné opatření ve věcech nezletilých je poměrně mladým institutem. Za dobu své existence však prošlo řadou novelizací, z nichž některé přinesly významné změny v právní úpravě.

Ve třetí kapitole se věnuji účastníkům řízení o vydání předběžného opatření ve věcech nezletilých. V kapitolách čtyři až devět se pak zabývám postupem od podání návrhu na nařízení předběžného opatření až po jeho zánik. V souvislosti s jednotlivými instituty se pak zmiňuji o problémech, které v praxi při aplikaci právní úpravy nastávají.

Právní stav je zachycen ke dni 7. března 2013.

1. Charakteristika předběžných opatření

1.1 Předběžná opatření obecně

Předběžná opatření nebo instituty jim podobné jsou upraveny ve všech moderních právních řádech. Předběžné opatření v občanském soudním řízení je institut, jehož cílem je zabránit nepříznivým následkům, které by mohly nastat v době před zahájením soudního řízení, případně než dojde k vynesení rozhodnutí ve věci samé či v době před nabytím právní moci rozhodnutí. Z hlediska teoretického třídění je zařazujeme v rámci civilního procesu do tzv. zajišťovacích řízení.¹ Účelem je ochrana účastníka řízení, kdy předběžné opatření poskytuje okamžitou procesní ochranu v případě bezprostředně hrozící újmy na jeho právech.²

Vydáním předběžného opatření dojde k prozatímní úpravě poměrů mezi účastníky řízení. Prioritním požadavkem je zde rychlost rozhodování, ovšem musíme vzít v úvahu také potřebu řádného zjištění skutkového stavu a zajištění procesních práv účastníků.³

Předběžné opatření je rozhodnutí prozatímního charakteru, které má za úkol pouze předběžně upravit práva a povinnosti v situacích, kdy jsou ohrožena nebo porušena práva účastníka řízení. Jeho účelem tedy není deklarace práva účastníka. Toto potvrdil i Krajský soud v Hradci Králové, který ve svém rozhodnutí⁴ uvedl, že předběžným opatřením lze poskytnout prozatímní ochranu oprávněnému jedině uložením povinnosti druhému účastníku (něco konat, něčeho se zdržet, něco trpět), předběžným opatřením nelze deklarovat určité právo účastníka. Jedná se tedy o rozhodnutí dočasné, kdy práva a povinnosti budou trvale stanovena až v nalézacím řízení.⁵

Předběžným opatřením lze poskytnout ochranu prakticky jakýmkoli procesním nárokům. Není rozhodné, zda jde o nárok peněžitý nebo nepeněžitý, nárok splatný nebo

¹ např. WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, 2011. s. 321 a násl.

² UZSÁK, M. Právní úprava předběžných opatření v civilním procesu a některé úvahy se zřetelem k zákonu č. 59/2005 Sb. *Právní rozhledy*. 2005, roč. 13, č. 9, s. 327.

³ ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 4. (aktualizované) vydání. Praha: Linde, 2009. s. 130.

⁴ rozsudek č. 14 Co 847/94, uvedeno v: DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 424.

⁵ Rozhodnutí o předběžném opatření je nutné odlišit od rozhodnutí ve věci samé. V řízení o předběžném opatření nemusí být splněny všechny náležitosti nutné pro řízení ve věci samé. Účastníci řízení většinou nejsou přítomni, nezletilé dítě nemusí být při rozhodování o předběžném opatření podle § 76a o.s.ř. zastoupeno, ani neprobíhá dokazování. To jsou jen některé odlišnosti v řízení o předběžném opatření. Jelikož v tomto řízení chybí mnoho podstatných náležitostí nutných zejména k tomu, aby byla dodržena rovnost stran, je nutné rozhodnutí v tomto řízení považovat za dočasné, stejně jako případné uložení povinnosti druhé straně. Rozhodnutí o předběžném opatření také v žádném případě nepředurčuje, jak rozhodne soud prvního stupně ve věci samé.

podmíněný (například vydáním věci proti zaplacení, nebyla-li splněna právní povinnost v synallagmatickém právním vztahu). Je však nutné, aby nárok v době nařízení bezpodmínečně existoval; nestačí, aby vznik nároku byl teprve pravděpodobný, i pokud by pravděpodobnost byla vysoká.⁶

Ohrožený nárok musí být v návrhu přesně specifikován a musí být alespoň osvědčen, důkazní břemeno v tomto případě tíží navrhovatele. Pouhé tvrzení o existenci nároku bez osvědčení jeho důvodu by k vydání předběžného opatření nepostačovalo a soud by návrhu nevyhověl.⁷

1.2 Druhy předběžných opatření

V teorii se rozlišují dva druhy předběžných opatření⁸ v občanském soudním řízení. Jedná se o obecná předběžná opatření a zvláštní předběžná opatření.

Obecná předběžná opatření podle § 74 a násl. o.s.ř. lze použít za splnění zákonem stanovených podmínek v souvislosti s jakýmkoli řízením.⁹ Ustanovení § 76 o.s.ř. pak demonstrativně vyjmenovává povinnosti, které lze účastníku řízení uložit. Je zde upravena povinnost platit výživné v nezbytné míře; odevzdat dítě do péče druhého z rodičů nebo do péče toho, koho označí soud; poskytnout alespoň část pracovní odměny, jde-li o trvání pracovního poměru a navrhovatel ze závažných důvodů nepracuje; složit peněžitou částku nebo věc do úschovy u soudu; nenakládat s určitými věcmi nebo právy; něco vykonat, něčeho se zdržet nebo něco snášet. Jak jsem již uvedla, tento výčet je pouze příkladný. Zákon ponechává soudu možnost použít zajišťovací prostředek, který odpovídá konkrétním okolnostem daného případu.¹⁰

Druhým typem jsou pak zvláštní předběžná opatření podle § 76a a § 76b o.s.ř. Zvláštní právní úprava podle § 76a o.s.ř. zahrnuje tzv. předběžné opatření v případech, kdy se nezletilé dítě ocitlo bez jakékoli péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny. Předběžné opatření podle § 76b o.s.ř. upravuje případy, kdy je vážným způsobem

⁶ UZSÁK, M. Právní úprava předběžných opatření v civilním procesu a některé úvahy se zřetelem k zákonu č. 59/2005 Sb. *Právní rozhledy*. 2005, roč. 13, č. 9, s. 328.

⁷ tamtéž

⁸ např. WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, 2011, s. 324.

⁹ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, 2011, s. 328.

¹⁰ JAVŮRKOVÁ, Naděžda. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl (§ 1 až 200za)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 322.

ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost.¹¹

Předběžná opatření můžeme také rozlišit na opatření vydávaná před zahájením řízení ve věci samé (podle § 74 a násl. o.s.ř.) a předběžná opatření, která lze nařídit po zahájení řízení (podle § 102 o.s.ř.). Soud může totiž i po zahájení řízení nařídit předběžné opatření, je-li třeba zatímně upravit poměry účastníků. Podmínky nařízení předběžného opatření ve stádiu po zahájení řízení jsou v zásadě totožné s podmínkami, které zákon stanoví pro nařízení předběžného opatření před zahájením řízení. Ustanovení § 102 o.s.ř. na právní úpravu předběžných opatření před zahájením řízení (§ 74 a násl. o.s.ř.) odkazuje a právní úprava zde platí obdobně.¹² Možnost nařídit předběžné opatření není vázána na určitý druh řízení.¹³ Právní úprava předběžných opatření před zahájením i v průběhu řízení se uplatní na všechna soudní řízení, kde se občanský soudní řád aplikuje, soud tak může vydat předběžné opatření i ve věcech, o kterých probíhá řízení před rozhodci.¹⁴

Důvody pro vydání obecného předběžného opatření jsou dva. Paragraf 74 odst. 1 o.s.ř. uvádí, že předseda senátu může nařídit předběžné opatření, pokud je potřeba upravit zatímně poměry účastníků, za druhé pak, je-li důvodná obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen.

Jelikož předmětem mé práce je analýza předběžného opatření podle § 76a, nebudu zde podrobně popisovat obecná předběžná opatření, ale v jednotlivých kapitolách zmíním případné odchylky zvláštního předběžného opatření od obecné právní úpravy obsažené v § 74 a následující o.s.ř.

¹¹ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, 2011, s. 324.

¹² SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. s. 315.

¹³ V civilním procesu rozlišujeme pět druhů řízení: 1) nalézací, 2) vykonávací, 3) smírčí a zajišťovací, 4) insolvenční a 5) rozhodčí.

¹⁴ JAVŮRKOVÁ, Naděžda. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl (§ 1 až 200za)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 308.

2. Předběžné opatření dle § 76a o.s.ř.

2.1 Pojem

V následující části mé diplomové práce bych se chtěla zabývat již konkrétně zvláštním předběžným opatřením podle § 76a o.s.ř., které je hlavním tématem mé práce.

V § 76a je obsažen zvláštní typ předběžného opatření ve věci péče o nezletilé děti. Toto ustanovení je v poměru speciality k právní úpravě obecného předběžného a platí zde zvláštní úprava obsahu předběžného opatření i postupu při jeho vydávání. Předběžné opatření je vydáváno, pokud se dítě ocitlo bez jakékoli péče (například pokud jde o dítě nalezené) nebo pokud jsou jeho život nebo nepříznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny.

Toto předběžné opatření bylo do občanského soudního řádu zavedeno novelou č. 238/1995 Sb., s účinností od 26. října 1995. Jednalo se o poměrně nový institut, který svou úpravou vybočoval z dosavadní řady předběžných opatření. Účelem opatření je zajistit nápravu „neutěšených“ poměrů, ve kterých se nezletilý ocitnul; jedná se o případy, kdy je nezletilý bez jakékoli péče nebo pokud jsou jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny. Před zavedením této právní úpravy mohl v naléhavých případech vydat předběžné opatření týkající se nezletilého dítěte správní orgán, i když by podle Listiny základních práv a svobod měl v daných případech rozhodovat pouze soud.¹⁵

Cílem této úpravy je maximální urychlení řízení, jehož účelem je provizorní náprava stavu, po němž má být vydáno meritorní rozhodnutí v řízení ve věci péče soudu o nezletilé. Z tohoto důvodu umožňuje právní úprava, aby řízení proběhlo za ulehčených podmínek a stalo se tak kratším a efektivnějším. Na druhou stranu je zde snaha zabránit situacím, kdy by stav nastolený předběžným opatřením trval dlouhodobě bez možnosti přezkumu v řádně probíhajícím soudním řízení.¹⁶

Situace, kdy se dítě ocitlo bez jakékoli péče, nejsou ojedinělé a obce je musí řešit ve vzájemné spolupráci s různými opatřeními. Musíme rozlišovat situace, kdy se dítě ocitlo bez jakékoliv péče proto, že se rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte stala nepředvídatelná událost a je možné se s nimi dohodnout na svěřeni dítěte do péče příbuzných, sousedů nebo známých. Naproti tomu, pokud rodiče odcestují neznámo kam a děti zanechají

¹⁵ nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. Pl. ÚS 20/94 ze dne 28. března 1995

¹⁶ SOCHOR, Karel. Ustanovení § 76a o.s.ř. a jeho aplikace. *Právní praxe*, 1997, roč. 45, č. 1, s. 18.

bez jakékoli péče, nebo je nechají v péči třetích osob a ty se o ně dále nechtějí starat, pak musí být podán návrh na nařízení předběžného opatření.¹⁷

2.2 Důvody přijetí právní úpravy, vývoj právní úpravy

Tato úprava v občanském soudním řádu je reakcí na nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. Pl. ÚS 20/94, kterým ústavní soud shledal původní ustanovení § 46 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině a s ním související § 19 zákona č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČSR v sociálním zabezpečení za neústavní. V daném rozhodnutí se jednalo o rozpor s článkem 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, který uvádí, že práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. Obdobně ochranu dítěte specifikuje též Úmluva o právech dítěte, kterou je stát povinen vnitrostátně zajistit.

Ústavní soud v závěru odůvodnění nálezu počítal s přijetím potřebného opatření, které by zajistilo ochranu zájmů dítěte v souladu s Listinou základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky, jakož i s mezinárodní Úmluvou o právech dítěte, jíž je Česká republika vázána.¹⁸ Potřebná rozhodnutí v zájmu nezletilých dětí a v zájmu ochrany jejich života a zdraví, o kterých dříve rozhodoval správní orgán bylo nutné plně nahradit rozhodnutím soudu. Na danou situaci reagoval zákonodárce novelizací občanského soudního řádu, do kterého byla vložena právní úprava předběžného opatření ve věci ochrany nezletilých dětí. Důvodová zpráva k novele o.s.ř. uvádí, že „obecná úprava předběžných opatření by v mezních případech nebyla dostatečně rychlá a pružná, zejména by soudu neumožňovala také okamžitě rozhodnutí realizovat“.¹⁹

Ustanovení § 76a o.s.ř. a právní úprava s ním související prošla od svého zavedení do právního řádu řadou změn. Jen § 76a byl dvakrát novelizován, kdy následným novelizacemi došlo k rozšíření a zpřesnění právní úpravy předběžného opatření.

Zákonem č. 134/2006 Sb., (účinným k 1. 6. 2006) došlo ke změně § 76a tak, že lze předběžným opatřením nařídit i svěřeni dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu osobě

¹⁷ NOVOTNÁ, Věra. In NOVOTNÁ, Věra, BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, komentář*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: LINDE. 2007, s. 59.

¹⁸ nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. Pl. ÚS 20/94 ze dne 28. března 1995

¹⁹ WINTEROVÁ, Alena. Nad osmnáctou novelou (a devatenácti novelizacemi) občanského soudního řádu. *Právní praxe*, 1996, roč. 44, č. 4, s. 188.

zařazené do evidence osob vhodných k výkonu této péče vedené příslušným krajským úřadem.²⁰

Důvodová zpráva k zákonu novelizujícímu § 76a o.s.ř. uvádí, že možnost svěřeni dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu, a to i krátce po jeho narození je efektivní, jen jestliže by svěřeni bylo provedeno neprodleně. Proto se navrhlo provést svěřeni dítěte na základě předběžného opatření. Novelizací došlo také ke stanovení povinnosti soudu, že vždy po uplynutí doby tří měsíců od vykonatelnosti předběžného opatření musí rozhodnout ve věci trvání předběžného opatření a o jeho prodloužení.²¹

Předmětnou novelou byl do o.s.ř. vložen také odstavec týkající se zrušení předběžného opatření nařízeného podle § 76a. Komentářová literatura²² však shodně dodává, že dané ustanovení je, až na lhůtu stanovenou ke zrušení předběžného opatření, nadbytečné, neboť tato problematika je upravena v již účinných § 77 odst. 2 a § 74 odst. 2 o.s.ř.

Novelizací občanského soudního řádu zákonem č. 295/2008 Sb., (účinným od 1. 10. 2008) došlo k další úpravě § 76a. Dochází k rozšíření okruhu subjektů, do jejichž péče je možné na základě předběžného opatření dítě umístit. Tento okruh je současně pozitivně právně vymezen. Dále je do právní úpravy zaveden pojem vhodné prostředí (jeho vymezení bude předmětem samostatné kapitoly). Novelizace také v § 76 odst. 5 vylučuje vázanost soudu lhůtami uvedenými v předchozím odstavci, které se týkají doby trvání předběžného opatření, a to v případech, kdy není ve věci dána pravomoc českých soudů.²³

Novelizacemi § 76a a souvisejících ustanovení o.s.ř. došlo postupně k úpravám a upřesnění aplikace předběžného opatření a podmínek, za kterých může být nařízeno. Do právní úpravy bylo přidáno předběžné opatření umístěním dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu; zákonodárce vymezil pojem vhodné prostředí, které bylo do té doby vykládáno jen judikaturou a také byl rozšířen okruh subjektů, kterým lze dítě svěřit do péče předběžným opatřením. Zákonodárce také upravil zvlášť případy, kdy není dána pravomoc českých soudů a lhůty pro trvání předběžného opatření byly příliš krátké. Toto jsou jen některé změny od roku 1995 a myslím, že vývoj právní úpravy předběžných opatření lze

²⁰ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 449.

²¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2006 [cit. 27. listopadu 2012]. Dostupná na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=995&CT1=0>>.

²² DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 453.

+ JAVŮRKOVÁ, Naděžda. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl (§ 1 až 200za)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 329.

²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 295/2008 [cit. 27. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=390&CT1=0>>.

hodnotit pozitivně, jelikož zákonodárce se snažil reagovat na situace, které se postupem času v praxi vyskytly a novelizovat právní úpravu tak, aby při aplikaci předběžného opatření nedocházelo k problémům.

V současné době se připravuje nový zákon o zvláštních řízeních soudních, který bude upravovat nesporná řízení namísto občanského soudního řádu. Jeho součástí je i předběžná úprava poměrů dítěte, která nahrazuje právní úpravu předběžných opatření ve věcech nezletilých v občanském soudním řádu. V návrhu tohoto zákona je předběžná úprava poměrů dítěte upravena v § 448 – 461. Daná problematika je tak rozčleněna do několika paragrafů, každý paragraf obsahuje nadpis a právní úprava je v samostatném oddílu, takže je oproti současné úpravě přehlednější. V následujících kapitolách se pokusím poukázat i na novou právní úpravu a případné odlišnosti.

2.3 Druhy předběžného opatření podle § 76a o.s.ř.

Podle možností kam může být dítě umístěno rozlišujeme dva druhy předběžných opatření podle § 76a. V první a druhé větě je uvedeno předběžné opatření o umístění dítěte do vhodného prostředí. Ve větě třetí pak předběžné opatření, kterým se svěří dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu. Hlavním rozdílem v právní úpravě těchto opatření je doba, na kterou jsou nařizovány. První zmíněné soud nařídí na dobu jednoho měsíce, druhé pak na dobu tří měsíců.

Návrh právní úpravy v zákoně o zvláštních řízeních soudních původně, před předáním do legislativní rady vlády, spojoval oba druhy předběžných opatření do jednoho. Mělo dojít ke sjednocení doby trvání obou předběžných opatření na tři měsíce a neodlišovat dále svěření dítěte do pěstounské péče. Nakonec však k tomuto kroku nedojde a přebírá se současná právní úprava. Já osobně bych se přiklonila ke sjednocení obou druhů předběžného opatření dle § 76a. Došlo by ke zjednodušení při podávání návrhu na nařízení předběžného opatření a navrhovatel by nemusel uvádět, které předběžné opatření ve věcech nezletilých bude navrhovat a proč.

2.3.1. Předběžné opatření o umístění dítěte do vhodného prostředí

Důvodem pro vydání opatření mohou být dvě situace, a to, že dítě se ocitlo bez jakékoli péče (týká se to například dětí nalezených nebo případů, kdy osoba, která o dítě pečuje, je náhle hospitalizována, a není nikdo, kdo by se o dítě bezprostředně postaral), druhý je pak případ, kdy o dítě je pečováno, ale způsobem, který ohrožuje jeho život, zdraví nebo

příznivý vývoj.²⁴ Druhý případ dopadá na situace, kdy o dítě rodiče nebo jiné osoby sice pečují, ale je to péče tak nedostatečná, že dítěti hrozí vážná újma na životě nebo zdraví.

Významnou podmínkou pro nařízení tohoto předběžného opatření také je, aby existovala tak naléhavá potřeba rychlého operativního zákroku, kterou nelze řešit rozhodnutím ve věci samé (tedy rozsudkem o výchově dítěte) ani nařízením obecného předběžného opatření podle § 76 odst. 1 písm. b) o.s.ř. Splnění či spíše nesplnění této podmínky si můžeme ukázat na případu z praxe, neboť danou problematikou se zabýval Ústavní soud ČR. Pokusím se v následující podkapitole shrnout zmíněný nález.

2.3.1.1. Nález Ústavního soudu sp. zn. IV.ÚS 2244/09, ze dne 20.07.2010

Ústavní soud se zabýval předběžným opatřením o odebrání dcery z péče matky z důvodu pochybnosti o matčině schopnosti dítě vychovávat.

Matka podala ústavní stížnost (i jménem své nezletilé dcery) a ve stížnosti napadla rozhodnutí obvodního soudu, který vydal předběžné opatření podle § 76a o.s.ř. Tímto opatřením byla její dcera odevzdána do kojeneckého ústavu několik dnů po narození. Stěžovatelka napadla i další rozhodnutí tohoto soudu, jimiž bylo trvání tohoto předběžného opatření periodicky prodlužováno. Ústavní stížnost dále směřovala vůči usnesení městského soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání stěžovatelky proti usnesení obvodního soudu o nařízení předběžného opatření, a usnesením městského soudu, jimiž bylo obdobně rozhodnuto o odvoláních proti dalšímu trvání předběžného opatření.

Stěžovatelka měla za to, že prostřednictvím těchto rozhodnutí došlo k neoprávněnému zásahu do jejích ústavně zaručených práv, a to konkrétně do práva na spravedlivý proces, práva na účinný opravný prostředek, práva na rodinný život a práva na svobodnou výchovu dětí. Stěžovatelka zde uvádí, že před vydáním předběžného opatření nebyla soudem vyslechnuta, nemohla objasnit, v jakých podmínkách chce svou dceru vychovávat a nemohla ani svá tvrzení prokázat. Dále nebyly splněny zákonné podmínky pro vydání předběžného opatření, neboť podle stěžovatelky nešlo o situaci, kdy by se nezletilé dítě ocitlo bez jakékoliv péče nebo by byl vážně ohrožen či narušen jeho život nebo příznivý vývoj. To plynulo i ze skutečností, že stěžovatelka se v rozhodné době nacházela i s nezletilou v lékařské péči, přičemž neprojevovala vůli tuto opustit. V neposlední řadě byla podle stěžovatelky rozhodnutí obecných soudů založena na nesprávně a neúplně zjištěném skutkovém stavu.

²⁴ JAVŮRKOVÁ, Naděžda. DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl (§ 1 až 200za)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 327.

Podle ústavního soudu je rozhodnutí o odebrání tří denního dítěte kojící matce a jeho umístění do kojeneckého ústavu nepřiměřený zákrok do rodičovské péče a současně i významné porušení zájmu dítěte, neboť bylo odebráno kojící a pečující matce. Stěžovatelce ani nebylo umožněno, aby prokázala, jak by se o nezletilou byla schopna postarat. Došlo k násilnému přerušení citové vazby mezi novorozencem a jeho biologickou matkou, kdy matka po celou dobu odloučení prokazovala o dítě řádný a opravdový zájem.

Usnesením obvodního soudu došlo k prodloužení trvání předběžného opatření, na jehož základě byla nezletilá umístěna do kojeneckého ústavu, o jeden měsíc. Dle zákona je však takový postup možný pouze v případě, že v mezidobí došlo k zahájení řízení ve věci samé; řízení o nařízení ústavní výchovy bylo přitom zahájeno až usnesením o několik měsíců později. Prodloužením trvání předběžného opatření za situace, kdy zákon takový postup neumožňoval, se obvodní soud dopustil svévole a neoprávněně tak zasáhl do ústavně zaručeného práva stěžovatelky na soudní ochranu a spravedlivý proces.²⁵ To platí i o navazujících usneseních o prodloužení doby trvání předběžného opatření, neboť nebylo možno platně prodloužovat trvání předběžného opatření, které již ze zákona zaniklo.

Podle ústavního soudu *„ze skutečnosti, že matka odmítala spolupracovat s pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí, nelze usuzovat, že k dítěti nebude mít kladný vztah a především, že nebude schopna se o něj postarat.*

Dále ústavní soud uvedl, že *„při rozhodování o předběžném opatření dle § 76a odst. 1 o.s.ř. je zájem dítěte nejvyšším imperativem. Vazba mezi matkou a dítětem je jedním z prvořadých předpokladů vývoje lidského jedince. Porušení této nejpřirozenější lidské vazby je zákonem umožněno pouze v případě absolutní absence péče či její naprosto nedostatečnosti a pouze tehdy, je-li dítě ohroženo.*²⁶

V daném případě je vidět zjevné pochybení obecných soudů, které nerespektovaly procesní pravidla platné právní úpravy. Je také pravda, že soud nemůže nařídit předběžné opatření jen z důvodu, že se nepodařilo zjistit, v jakých podmínkách bude matka o dítě pečovat, to by pak znamenalo přenesení důkazního břemene na stěžovatelku, což je nepřijatelné.

Obecný soud, zde řešil mimo jiné tzv. alternativní způsob života matky a prostředí, ve kterém žila před narozením dítěte, kdy usuzoval, že toto není vhodné prostředí pro výchovu dítěte. Zde bych se ztotožnila s názorem Jirsy, který v komentáři k nálezům Ústavního soudu ČR uvedl, že *nedodržování vžitých a obecně uznávaných pravidel, nebo dokonce odpor proti*

²⁵ čl. 36 odst. 1 LZPS a čl. 6 odst. 1 EÚLP

²⁶ náleze je dostupný na nalus.usoud.cz

nim nemůže v demokratické společnosti samo o sobě odůvodnit tak významný zásah do rodinných vztahů a vazby mezi dítětem a rodiči, jakým je jeho odebrání a umístění do "vhodného prostředí".²⁷

Jak už zde bylo několikrát zmíněno, předběžné opatření podle §76a o.s.ř., má sloužit pouze k řešení akutních situací při ohrožení života, zdraví či zdárného vývoje dítěte a nemůže trvat neomezeně. Prodloužení doby bez současného zahájení meritorního řízení je nepřipustné, dokonce protiústavní.

2.3.1.2. Pojem vhodné prostředí

První věta § 76a odst.1 o.s.ř stanoví, že při vydání předběžného opatření předseda senátu nařídí, aby bylo nezletilé dítě umístěno do *vhodného prostředí*, které v usnesení označí. Pojem vhodné prostředí není v zákoně od počátku právní úpravy §76a o.s.ř. Zavedla jej novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 295/2008 Sb.

Do 1. 10. 2008, kdy nabyl účinnosti zákon č. 295/2008 Sb., bylo v § 76a odst. 1 o.s.ř. uvedeno, že předseda senátu předběžným opatřením nařídí, aby bylo předáno do péče osoby, kterou v usnesení označí. Došlo tak k rozšíření okruhu subjektů, do jejichž péče je možné na základě předběžného opatření dítě umístit. V daném ustanovení je také pojem vhodné prostředí definován. *Vhodným prostředím se rozumí výchovné prostředí u osoby nebo zařízení způsobilého zajistit nezletilému dítěti řádnou péči s ohledem na jeho fyzický a duševní stav, jakož i rozumovou vyspělost a umožnit realizaci případných jiných opatření stanovených předběžným opatřením.²⁸*

Zákonodárce reagoval na judikaturu soudů, kdy pojem vhodného prostředí byl do účinnosti novely judikaturou obsahově suplován. Důvodová zpráva k zákonu č. 295/2008 Sb. uvádí, že na základě dohody s ministryní pro lidská práva a národnostní menšiny má být dodán seznam vhodných subjektů nebo zařízení, včetně specifikace služeb, které jsou schopny zajistit. Tyto informace měly být poskytnuty soudům a orgánům péče o dítě.²⁹

Ještě před účinností zákona č. 295/2008 Sb. bylo dne 25. 8. 2008 vydáno sdělení ministerstva spravedlnosti, které stanovilo seznam vhodných prostředí pro nezletilé děti.³⁰

²⁷ JUDr. Jaromír Jirsa - Sborník komentované judikatury (ročník 2012), sborník dostupný v informačním systému CODEXIS ACADEMIA

²⁸ § 76a odst.1 o.s.ř.

²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 295/2008 – komentář k § 76a [cit. 28. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=390&CT1=0>>

³⁰ S d ě l e n í Ministerstva spravedlnosti ze dne 25. srpna 2008, č. j. 258/2007-LO-SP/96 [cit. 28. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=5855&d=303914>> ročník 2008, částka 5.

V příloze č. 1 ke sdělení je přehled zařízení vhodných pro péči o děti, v každém kraji je uvedeno minimálně jedno zařízení.

Seznam vhodných prostředí je pro soudce doporučující a nijak mu nebrání, aby dítě umístil do jiného zařízení. To však musí splňovat požadavek vhodnosti prostředí ve vztahu k dítěti a účelu sledovanému tímto zvláštním předběžným opatřením.³¹

Ústavní soud ve svém nálezu³² vyslovil, že pokud je dítě předběžným opatřením umístěno do psychiatrické léčebny v důsledku konfliktní situace mezi rodiči, navíc bez předem stanoveného časového omezení, nejde o umístění do vhodného prostředí, které by respektovalo ústavně zaručené právo dítěte podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte a čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

Novela reagovala na společenskou potřebu řádného zacházení s dítětem, které má být umístěno mimo rodinné prostředí, měla zabránit tomu, aby děti nebyly umisťovány do zjevně nevhodných prostředí.³³ Rozšíření okruhu subjektů, kterým lze dítě svěřit do péče, je podle mého názoru posun k lepšímu, neboť dítě může být svěřeno fyzické osobě, ale pokud není například žádná vhodná fyzická osoba, která by o dítě pečovala, může soud nařídit, aby bylo dítě předáno do zařízení, kde se o něj postarají.

Nová právní úprava v § 448 návrhu zákona o zvláštních řízeních soudních vychází ze současné úpravy § 76a odst. 1 o.s.ř., při formulaci dochází pouze ke zpřesnění a sjednocení úpravy hmotněprávní a procesněprávní. Podmínkou pro vydání předběžného opatření je v souladu s § 924 nového občanského zákoníku³⁴, aby se dítě ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče, čímž nahrazuje současnou formulaci „ocitlo-li se nezletilé dítě bez jakékoliv péče“. Základy úpravy předběžného opatření ve věcech nezletilých tedy najdeme de lege ferenda i v občanském zákoníku, který je kodexem hmotněprávním.

2.3.2. Předběžné opatření svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu

Jako druhý způsob nařízení předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. je svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu. Tato možnost podle § 76a věty třetí o.s.ř. byla do občanského soudního řádu vložena novelou provedenou zákonem č. 134/2006 Sb., s účinností od 1. 6. 2006. Zákonná úprava svěřením dítěte do pěstounské péče předběžným opatřením je

³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 295/2008 [cit. 28. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=390&CT1=0>>.

³² III.ÚS 3363/10 ze dne 13.07.2011

³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 295/2008 [cit. 28. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=390&CT1=0>>.

³⁴ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

v souladu s právní úpravou v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. Zařazením tohoto institutu do platného práva zákonodárce vyslyšel odborníky, kteří žádali alternativu ke kolektivní péči zajišťované (do té doby jen) ústavy a zařízeními pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a to pomocí institutu, který by byl založen na osobní péči o dítě, zejména po jeho narození.³⁵

Předběžným opatřením lze na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřit dítě na přechodnou dobu osobě zařazené do evidence osob vhodných k výkonu této péče. ZSPOD upravuje dobu, na kterou lze dítě do pěstounské péče umístit: *a to na*

a) dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,

b) dobu, po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením, nebo

*c) dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba.*³⁶

Do 31. 12. 2012 byly důvody pro svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu upraveny v zákoně o rodině. Soud mohl rozhodnout předběžným opatřením jen v případech ad b) a c), tj. na dobu, po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením, nebo na dobu do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že není třeba souhlasu rodičů k osvojení.³⁷

Nově, s účinností od 1. 1. 2013, lze svěřit dítě do pěstounské péče předběžným opatřením i na dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat. Podmínkou pro nařízení tohoto předběžného opatření je také, aby zde byla tak naléhavá potřeba rychlého operativního zákroku, kterou nelze vyřešit rozhodnutím ve věci samé, ani nařízením předběžného opatření podle § 76 odst. 1 písm. b o.s.ř.³⁸

Možnost svěření dítěte do pěstounské péče po přechodnou dobu může být efektivní, jen jestliže ke svěření dojde neprodleně, proto je zde možnost provedení nařízením předběžného opatření. V § 76a o.s.ř. je odlišně stanovena doba trvání předběžného opatření, a to na tři měsíce. Soud má pak povinnost po uplynutí tří měsíců od vykonatelnosti předběžného opatření rozhodnout o jeho trvání a dalším prodloužení.³⁹ Soud je také oprávněn stanovit pěstounovi povinnost, aby podával o výkonu pěstounské péče pravidelné zprávy

³⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině; Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 196.

³⁶ § 27a odst. 7 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

³⁷ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 450.

³⁸ Tamtéž

³⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2006 Sb. (k § 45a ZOR, k § 76a odst. 1) [cit. 28. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=995&CT1=0>>.

soudu, a to v termínech, které jsou stanoveny individuálně podle okolností každého jednotlivého případu.⁴⁰

Pokud odpadnou důvody pro trvání pěstounské péče na přechodnou dobu, je soud vždy povinen rozhodnout o výchově dítěte. Pěstounská péče je alternativní možností k péči ústavní. Při svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu se nejedná o péči trvale nahrazující péči rodičů. Již při nařizování předběžného opatření by se mělo počítat s navrácením dítěte zpět k rodičům nebo jiným příbuzným, případně svěřením do péče náhradních rodičů.⁴¹

Cílem pěstounské péče na přechodnou dobu je, aby dítě mohlo vyrůstat v náhradním rodinném prostředí, které zajišťují proškolení pěstouni a nemuselo trávit čas v ústavu. Pěstounská péče na přechodnou dobu by měla být využívána, pokud rodiče po určitou dobu nemohou o dítě pečovat, ale je zde perspektiva návratu do původní rodiny nebo se pro dítě hledá dlouhodobější řešení situace, a to pěstounská péče nebo osvojení. Před umístěním dítěte do pěstounské péče je potřeba důkladně připravit dítě na pěstounskou péči, a to vhodným způsobem s ohledem na jeho věk.⁴²

V ustanovení § 27a zákona o sociálně-právní ochraně dětí je upravena povinnost krajského úřadu vést evidenci osob, které mohou pěstounskou péči na přechodnou dobu vykonávat. U těchto osob se posuzují předpoklady k výkonu péče a to z hlediska krátkodobosti výkonu a schopnosti pečovat o dítě po narození.⁴³

Pěstounská péče na přechodnou dobu je sice legislativně upravena již od roku 2006, ale tato forma pěstounské péče není v ČR příliš využívána. Jedním z důvodů je i nejisté finančního zabezpečení pěstounů. Do 31. 12. 2012 platilo, že pěstoun dostával odměnu pouze po dobu přímé péče o dítě, v době, kdy neměl dítě v péči, byl povinen si platit zdravotní a sociální pojištění sám a zůstával bez příjmu. Nebyla ani jasná role pěstouna – například ve spolupráci s biologickou rodinou, nebyly nastaveny služby podpory a doprovázení, neproběhla žádná kampaň, osvěta ani poptávka po tomto institutu od státu (v červnu 2010

⁴⁰ HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 165.

⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2006 Sb. (k § 45a ZOR, k § 76a odst. 1) [cit. 28. listopadu 2012]. Dostupná na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=995&CT1=0>>.

⁴² Metodické doporučení MPSV č. 6/2009 k pěstounské péči na přechodnou dobu, [cit. 28. listopadu 2012]. Dostupné na <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7270/Metodicke_doporučení_MPSV_c-6.pdf>.

⁴³ HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 160.

bylo pro pěstounskou péči na přechodnou dobu připraveno pouze 10 rodin v celé České republice).⁴⁴

Tyto informace potvrzují i statistiky ministerstva práce a sociálních věcí. Ty sice uvádí celkový počet dětí umístěných v pěstounské péči na přechodnou dobu, tedy nejen ty, které byly do pěstounské péče na přechodnou dobu umístěny předběžným opatřením podle § 76a, ale i přesto jsou tato čísla velmi nízká. K 1. 1. 2007 byly v pěstounské péči na přechodnou dobu celkem čtyři děti v celé České republice. O něco větší počet dětí v pěstounské péči na přechodnou dobu můžeme zaznamenat v letech 2008 a 2009, kdy k 1. 1. daného roku bylo v pěstounské péči na přechodnou dobu 29 dětí (r. 2008) a 35 dětí (r. 2009), poté počet dětí v pěstounské péči opět výrazně klesl. K 1. 1. 2010 byly v pěstounské péči na přechodnou dobu umístěny celkem dvě děti, 1. 1. 2011 bylo v pěstounské péči na přechodnou dobu umístěno jedno dítě a k 31. 12. 2011 to byly celkem děti tři.⁴⁵

Zjišťovala jsem tedy na některých okresních soudech v České republice informace o počtu nařízených předběžných opatření svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu. Na Okresním soude v Ostravě žádné takové předběžné opatření nařízeno nebylo, ty samé informace jsem získala i z Okresního soudu ve Zlíně a také na Okresním soudu v Uherském Hradišti mi bylo sděleno, že zatím žádné předběžné opatření svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu nařízeno nebylo.

Zákonodárce na danou situaci reagoval a došlo k poměrně rozsáhlé novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí novelou č. 401/2012 Sb., s účinností od 1. ledna 2013. Novelizací má dojít mimo jiné ke zvýšení podpory pěstounské péče a hmotnému zajištění pěstounské péče na přechodnou dobu. Dávky pěstounské péče jsou nově upraveny v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí, dochází ke zvýšení finančních částek, které jsou pěstounům vypláceny i ke vzniku nových dávek, které v souvislosti s výkonem pěstounské péče pěstoun pobírá. Nárok na odměnu pěstouna vzniká okamžikem zařazení do evidence osob, které mohou pěstounskou péči na přechodnou dobu vykonávat. Je také stanovena maximální délka pěstounské péče na přechodnou dobu, a to 1 rok.⁴⁶

Toto jsou jen některé z mnoha změn, které výše zmíněná novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí přinesla. Změnu právní úpravy hodnotím kladně, zákonodárce se tak snaží

⁴⁴ Zmapování a porovnání vnitrostátního systému pěstounské péče – závěrečná zpráva s. 27, [cit. 20. prosince 2012]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/13409>>.

⁴⁵ Statistiky MPSV - počet dětí v pěstounské péči na přechodnou dobu [cit. 20. prosince 2012]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/7260>>.

⁴⁶ V § 27a, § 47i - 47j ZSPOD jsou upraveny některé změny, které novela ZSPOD přináší. Jelikož mi rozsah mé práce neumožňuje, abych se novelou podrobněji zabývala, a také bych se tímto odchylovala od tématu, na předmětnou novelu pouze odkazuji.

podpořit náhradní rodinnou péči jako alternativu péče ústavní a reaguje na dosavadní právní úpravu, která se v praxi příliš nevyužívala. Jestli se stane pěstounská péče na přechodnou dobu efektivnější ukáží až následující měsíce.

3. Účastníci řízení o předběžném opatření

Účastníkem řízení je obecně ten, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti v řízení.⁴⁷ Právní úprava předběžného opatření podle § 76a nevymezuje konkrétní účastníky řízení, proto se použije úprava v § 74 odst. 2 o.s.ř., která vyjmenovává účastníky řízení u předběžných opatření obecně. Jsou jimi navrhovatel a ti, kteří by jimi byli, kdyby šlo o věc samu. Kromě navrhovatele je okruh účastníků totožný jako v řízení ve věci samé. Pro určení účastníků řízení se použije § 94 odst. 1 o.s.ř., tedy tzv. třetí definice účastníků řízení. V řízení ve věci samé by šlo o nesporné řízení ve věcech nezletilých, které může být zahájeno i bez návrhu a účastníky řízení by byli navrhovatel a ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. V řízení o předběžném opatření podle § 76a o.s.ř. jsou proto účastníky navrhovatel, nezletilé dítě a jeho rodiče či jiné osoby, které odpovídají za výchovu dítěte.

3.1. Navrhovatel

Paragraf 75 o.s.ř. stanovuje, že navrhovatelem může být jen obec s rozšířenou působností.⁴⁸ Příslušnost obce se řídí místem, kde se dítě nachází, a to nejen v případě předběžného opatření nařízeného z důvodu nezajištění potřebné péče, ale i pro svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu.⁴⁹ V územně členěných statutárních městech pak podávají návrh magistráty těchto měst, pokud oprávnění k podání návrhu nepřenesla tato města statutem na úřady svých městských obvodů nebo městských částí.⁵⁰

V původním znění § 75 o.s.ř., v době zavedení předběžného opatření dle § 76a do právní úpravy, bylo možné vydat předběžné opatření jen na návrh okresního úřadu. Ke změně došlo zákonem č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, jelikož došlo k ukončení činnosti okresních úřadů k 31. 12. 2002. Poté mohlo být předběžné opatření nařízeno jen na návrh obecního úřadu obce s rozšířenou působností. K zatím poslední změně navrhovatele došlo zákonem č. 59/2005 Sb., kdy aktivní legitimaci k podání návrhu získala obec s rozšířenou působností.

⁴⁷ § 19 o.s.ř.

⁴⁸ srov. také § 16 a § 37 odst. 3 písm. a) ZSPOD

⁴⁹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s.449.

⁵⁰ Metodický pokyn MPSV ze dne 2.11.1995 k postupu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při poskytování pomoci ohroženým dětem (upravený podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů) – ve znění účinném od 15.3. 2007, [cit. 22. prosince 2012]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7287/Metodicky_pokyn_150307.pdf>.

Předchozí znění § 75 o.s.ř. bylo v souladu se zákonem o rodině a také zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, kdy tyto považují za orgán sociálně-právní ochrany dětí mimo jiné obecní úřady obcí s rozšířenou působností a ZSPOD v § 16 přímo uvádí, že „*ocitlo-li se dítě bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny, je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen podat neprodleně návrh soudu na vydání předběžného opatření podle zvláštního právního předpisu.*“

Obec jako orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) může v daném případě zasáhnout do poměrů mezi rodiči a dětmi. Jedná se o zvláštní typ oprávnění OSPOD podávat podněty a návrhy k soudu ve věcech nezletilých a jedním z takových podání je i návrh na nařízení předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. Vůči tomuto podání se rodič nemůže bránit, OSPOD je totiž jedním z účastníků řízení. V případě podání návrhu je OSPOD přiznáno postavení osoby soukromého práva, i když aktivní legitimace k podání návrhu vyplývá z práva veřejného.⁵¹ Přesto, že znění § 75 o.s.ř. bylo v souladu s dalšími zákony jak jsem uvedla výše, hlavním důvodem proč ke změně věcné legitimace došlo bylo, že obecní úřad nemá způsobilost být účastníkem řízení – procesní subjektivitu. Způsobilost být účastníkem řízení má podle občanského soudního řádu ten, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti; jinak ten, komu ji zákon přiznává. Právní subjektivitu a s ní související subjektivitu procesní má jako veřejnoprávní korporace právě obec.

Ke změně dojde novou právní úpravou v zákoně o zvláštních řízeních soudních, podle které bude moci předběžné opatření předseda senátu nařídit jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí (§ 450 odst. 1). Za OSPOD jsou podle § 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí považovány mimo jiné obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Orgánu sociálně-právní ochrany dětí tak bude výslovným založením aktivní věcné legitimace přiznána způsobilost být účastníkem řízení a dojde prakticky zpět ke změně navrhovatele na obecní úřad obce s rozšířenou působností.

3.2. Nezletilé dítě a jeho zástupci

Dalšími účastníky řízení jsou, jak již bylo uvedeno výše, nezletilé dítě a jeho rodiče či jiné osoby, které odpovídají za výchovu dítěte. Osobami odpovědnými za výchovu dítěte mohou být kromě rodičů také osoby, kterým bylo dítě svěřeno do péče podle § 45 ZOR. Dále jimi mohou být poručníci, popřípadě opatrovníci dítěte, ale i právnické osoby, které za výchovu dítěte odpovídají, protože jim dítě bylo svěřeno do ústavní péče.

⁵¹ SVOBODA, Karel. Kdo a jak projednává neshody mezi rodiči a sociálními kurátory. *Právo a rodina*, 2009, č. 5, s. 7-8.

Nezletilé dítě je fyzická osoba před dosažením zletilosti. Zletilost se nabyvá dovršením osmnáctého roku. Před dosažením tohoto věku se zletilosti nabyvá jen uzavřením manželství.⁵²

Obecně platí, že fyzická osoba, která nemůže před soudem jednat samostatně, musí být zastoupena svým zákonným zástupcem.⁵³ Ovšem § 76a o.s.ř. upravuje speciálně účastenství nezletilého dítěte, které pro nařízení předběžného opatření ani pro jeho výkon nemusí být zastoupeno. Dítě však musí být zastoupeno pro další řízení ve věcech péče o nezletilé. Jelikož dítě obvykle nemá z důvodů kolize zájmů zákonného zástupce, který by jej mohl v dalším řízení zastupovat, ustanoví mu soud opatrovníka bezodkladně po provedení výkonu předběžného opatření.⁵⁴

3.3. Kolizní opatrovník

Účastníka řízení nemůže zastupovat ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného.⁵⁵ Kdo může tedy hájit zájmy zastoupeného, stanoví občanský zákoník: *„Dojde-li ke střetnutí zájmů zákonného zástupce se zájmy zastoupeného nebo ke střetnutí zájmů těch, kteří jsou zastoupeni tímž zákonným zástupcem, ustanoví soud zvláštního zástupce.“*⁵⁶ Opatrovník ustanovený pro střet zájmů je tradičně nazýván kolizním opatrovníkem, i když zákon tento pojem nepoužívá. Kolizní opatrovník musí být ustanoven, i když kolize zájmů mezi rodiči a dětmi ještě nenastala, ale jen hrozí.⁵⁷

Kolizní opatrovník je tedy nutný pro další řízení ve věci samé. Tohoto opatrovníka pak ustanovuje soud místně příslušný podle § 88 písm.c) o.s.ř., tedy podle bydliště nezletilého dítěte. Opatrovníkem může být osoba fyzická i právnická nebo orgán sociálně-právní ochrany. V praxi soud obvykle ustanoví opatrovníkem orgán vykonávající sociálně-právní ochranu dětí, jímž je obecní úřad obce s rozšířenou působností.⁵⁸

⁵² § 8 ObčZ

⁵³ § 22 o.s.ř.

⁵⁴ § 76a odst. 3 o.s.ř.

⁵⁵ § 32 odst. 2 o.s.ř.

⁵⁶ § 30 ObčZ

⁵⁷ NOVOTNÁ, Věra. Opatrovnictví – co v praxi znamená? *Právo a rodina*. 2007, č. 1, s. 13.

⁵⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině; Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 140.

4. Návrh na nařízení předběžného opatření

Obec s rozšířenou působností má povinnost podat soudu návrh na vydání předběžného opatření, ocitlo-li se nezletilé dítě bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny. O předběžném opatření rozhoduje soud jen na návrh a nikoliv z vlastního podnětu tak, jako je tomu v jiných věcech péče o nezletilé.⁵⁹

Návrh se podává k věcně a místně příslušnému soudu. Právní úprava je odlišná od obecné úpravy předběžných opatření.⁶⁰ U předběžných opatření podle § 76a o.s.ř. se návrh podává k okresnímu soudu, místně příslušnému pro obvod navrhovatele.⁶¹ Je jím tedy okresní soud obce s rozšířenou působností, která návrh podala a jak píše Winterová, *jde o první případ, kdy se příslušnost soudu v nesporné věci neřídí bydlištěm nebo místem pobytu chráněnce, nýbrž řídí se sídlem navrhovatele.*⁶² Teoreticky se sice příslušnost řídí sídlem navrhovatele, ale navrhovatelem je obec s rozšířenou působností podle místa trvalého bydliště dítěte, a pokud věc nesnese odkladu, tak podle místa, kde se dítě nalézá nebo zdržuje⁶³, takže v konečném důsledku je příslušnost soudu závislá na pobytu nezletilého dítěte.

Další odlišností od obecné úpravy předběžných opatření je nemožnost soudu odmítnout návrh na nařízení předběžného opatření, který neobsahuje všechny náležitosti, je nesrozumitelný anebo neurčitý.⁶⁴ Tato úprava je zde z důvodu naléhavosti a nutnosti okamžitého řešení situace, pro kterou je předběžné opatření nařizováno. Často jde o případy, kdy je ohrožen život nebo zdraví dítěte, a proto i přes uvedené nedostatky není možné návrh odmítnout a je na soudu, aby se pokusil, a to i neformálně, odstranit vady návrhu tak, aby bylo možné o něm rozhodnout.⁶⁵

⁵⁹ Metodický pokyn MPSV ze dne 2. 11. 1995 k postupu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při poskytování pomoci ohroženým dětem (upravený podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů) – ve znění účinném od 15.3. 2007 – bod 1 a 3 [cit. 22. prosince 2012]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7287/Metodicky_pokyn_150307.pdf>.

⁶⁰ Obecně je pro předběžná opatření příslušný soud, který je příslušný k řízení o věci.

⁶¹ § 74 odst. 3, 4 o.s.ř., navrhovatelem je obec s rozšířenou působností příslušná podle místa, kde se dítě nachází

⁶² WINTEROVÁ, Alena. Nad osmnáctou novelou (a devatenácti novelizacemi) občanského soudního řádu. *Právní praxe*, 1996, roč. 44, č. 4, s. 189.

⁶³ NOVOTNÁ, Věra. Úprava předběžných opatření v novele občanského soudního řádu a výkon opatrovnictví. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 9, s. 20.

⁶⁴ srovnej § 75a o.s.ř.

⁶⁵ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 431.

4.1. Náležitosti návrhu

Zákon⁶⁶ stanoví formální náležitosti, které musí návrh na nařízení předběžného opatření obsahovat. Jedná se o obecné náležitosti, potřebné pro každé podání soudu, a to, kterému soudu je návrh určen, kdo ho činí (kdo je navrhovatelem), které věci se týká, co se návrhem sleduje, dále musí podání obsahovat označení dne, v němž bylo vyhotoveno a podpis navrhovatele. Podání musí také obsahovat označení dne, ve kterém bylo vyhotoveno a podpis navrhovatele (zde osoby oprávněné podepsat návrh za obec).

Kromě obecných náležitostí je nutné uvést: jméno nezletilého dítěte; jména, povolání a bydliště ostatních účastníků, jsou-li navrhovatelé známa; vylíčení rozhodujících skutečností odůvodňujících nařízení předběžného opatření a označení osoby, které má být dítě předáno do péče. Z návrhu musí být patrné, že se domáhá nařízení předběžného opatření podle § 76a o.s.ř.

Pokud jde o předběžné opatření svěřením dítěte do péče osoby vykonávající pěstounskou péči na přechodnou dobu, může být v návrhu uvedena pouze osoba, která je krajským úřadem zařazena do evidence osob, které mohou pěstounskou péči po přechodnou dobu podle § 27a ZSPOD vykonávat.⁶⁷ Podání je nutné předložit s potřebným počtem stejnopisů a s přílohami, tak, aby jeden zůstal u soudu a aby každý účastník dostal jeden stejnopis, je-li to třeba.⁶⁸

Doporučuje se, aby kromě stanovených náležitostí uvedl obecní úřad obce s rozšířenou působností i hodinu podání návrhu. Návrh by měl vždy obsahovat také bližší určení místa, kde se dítě fakticky nachází, pokud je navrhovatelé známo. Starosta obce s rozšířenou působností musí zmocnit k podpisu návrhu příslušné pracovníky OSPOD.⁶⁹ Důvodem zmocnění je, že návrh na nařízení předběžného opatření může být podán i mimo pracovní dobu starosty a není možné zajistit jeho nepřetržitou dosažitelnost.

⁶⁶ § 75 odst. 3 o.s.ř.

⁶⁷ Metodický pokyn MPSV ze dne 2.11.1995 k postupu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při poskytování pomoci ohroženým dětem (upravený podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů) – ve znění účinném od 15.3. 2007 – bod 4 [cit. 22. prosince 2012]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7287/Metodicky_pokyn_150307.pdf>.

⁶⁸ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. 1. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 31.

⁶⁹ podle § 21b o.s.ř., viz: Metodický pokyn MPSV ze dne 2.11.1995 k postupu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při poskytování pomoci ohroženým dětem (upravený podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů) – ve znění účinném od 15.3. 2007 – bod 4 [cit. 22. prosince 2012]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7287/Metodicky_pokyn_150307.pdf>.

4.2. Osoba, které má být dítě předáno do péče

Zákon stanoví, že při nařízení předběžného opatření uvedeného v první větě § 76a má být dítě svěřeno do vhodného prostředí, které v usnesení soud za vhodné označí, a podle předběžného opatření svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu má být dítě svěřeno osobě zařazené do evidence osob vhodných k výkonu této péče.

Osobou, které má být dítě svěřeno do péče, se rozumí fyzická osoba, právnická osoba nebo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Fyzickou osobou může být příbuzný dítěte nebo jiná osoba blízká dítěti a jeho rodině, v případě předběžného opatření svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu pak pěstoun určený pro výkon pěstounské péče, nebo jiná vhodná osoba. Právnickou osobou se rozumí zejména zařízení pro výkon ústavní výchovy, zařízení sociálních služeb (sem patří domovy pro osoby se zdravotním postižením).⁷⁰ Mezi zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc patří např. mediálně známý Klokánek a další zařízení, která poskytují přechodnou rodinnou péči.

Ještě před podáním návrhu na nařízení předběžného opatření by měl obecní úřad obce s rozšířenou působností projednat s fyzickou osobou nebo se zařízením, kam má být dítě předáno, okamžité přijetí dítěte do péče. Toto předběžné projednání se týká zejména situace, kdy bude v návrhu označena osoba fyzická, jako ta, které má být dítě předáno do péče. Pokud bude soudem rozhodnuto, že má být dítě předáno do ústavního zařízení, má toto zařízení povinnost dítě přijmout i v případě, že s ním umístění dítěte nebylo předem projednáno. Zákon⁷¹ totiž výslovně stanoví, že školská zařízení pro výkon ústavní výchovy poskytují péči dětem, u kterých bylo nařízeno předběžné opatření podle § 76a o.s.ř. Sociální pracovníci však nemají zákonnou povinnost předběžného projednání, jde spíše o povinnost organizačně-informačního charakteru. Je to dáno také tím, že ne ve všech případech toto předběžné projednání nastalá situace umožňuje, někdy to nebude ani s ohledem na časovou tíseň možné.⁷²

⁷⁰ Metodický pokyn MPSV ze dne 2.11.1995 k postupu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při poskytování pomoci ohroženým dětem (upravený podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů) – ve znění účinném od 15.3. 2007 – bod 4 [cit. 22. prosince 2012]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7287/Metodicky_pokyn_150307.pdf>.

⁷¹ § 2 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, v.z.p.p.

⁷² Metodický pokyn MPSV ze dne 2.11.1995 k postupu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při poskytování pomoci ohroženým dětem (upravený podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů) – ve znění účinném od 15.3. 2007 – bod 4 [cit. 22. prosince 2012]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7287/Metodicky_pokyn_150307.pdf>.

4.3. Podání návrhu

Je povinností obecního úřadu obce s rozšířenou působností zajistit i mimo pracovní dobu podání návrhu, pokud naléhavá potřeba svěřením dítěte do péče jiné osoby nesnese odkladu. K zajištění úkolů orgánů sociálně-právní ochrany dětí je v tomto případě nezbytné, aby pracovníci obce s rozšířenou působností drželi pracovní pohotovost mimo stanovený rozvrh pracovních směn. Důvodem pracovní pohotovosti je skutečnost, že v případech bezprostředního ohrožení dítěte, kvůli kterým se předběžné opatření nařizuje, musejí být pracovníci připraveni a schopni podat soudu i v mimopracovní době návrh na nařízení předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. Pracovní pohotovost, odměny za pracovní pohotovost a podmínky jejího výkonu stanoví podrobně zákoník práce.⁷³

K zajištění podání návrhu i v mimopracovní době a k dalším úkonům souvisejícím s nařízením předběžného opatření slouží tzv. systém vyrozumění, do kterého jsou pracovníci obecního úřadu obce s rozšířenou působností zařazeni. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností mají individuálně zpracovaný systém vyrozumění s přihlédnutím k místním podmínkám. Existuje vypracovaný seznam pracovníků s dohodnutou pracovní pohotovostí, kteří jsou k dispozici mimo pracovní dobu, v seznamu jsou adresy jejich bydliště a telefonní spojení a tento seznam je předán okresním soudům a orgánům Policie ČR.⁷⁴

Návrh doručí pracovník obecního úřadu obce s rozšířenou působností příslušnému soudu, a to nejlépe osobně. Při doručení písemnosti soudce potvrdí datum a čas převzetí písemnosti. Pracovník obecního úřadu sdělí soudci adresu, popřípadě číslo telefonní stanice, na které se bude zdržovat zaměstnanec, který poskytne soudu potřebnou součinnost k provedení výkonu předběžného opatření, pokud bude soudem nařízeno.⁷⁵ Řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření ve věcech péče o nezletilé děti je ze zákona osvobozeno od soudních poplatků.⁷⁶

⁷³ NOVOTNÁ, Věra. In NOVOTNÁ, Věra, BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, komentář*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: LINDE. 2007, s. 56.

⁷⁴ Metodický pokyn MPSV ze dne 2.11.1995 k postupu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při poskytování pomoci ohroženým dětem (upravený podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů) – ve znění účinném od 15.3. 2007 – bod 7 [cit. 22. prosince 2012]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7287/Metodicky_pokyn_150307.pdf>.

⁷⁵ § 116b odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁶ § 11 odst. 1 písm.a), odst. 3 písm. a) zákona ČNR č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

5. Rozhodnutí soudu o návrhu na nařízení předběžného opatření

5.1. Podmínky nařízení předběžného opatření

Pokud soud dospěje k závěru, že jsou splněny předpoklady pro vyhovění návrhu podle § 76a odst. 1 věty první nebo třetí, rozhodne usnesením o nařízení předběžného opatření, v opačném případě návrh zamítne. Usnesením nařídí, aby bylo nezletilé dítě předáno do péče konkrétní fyzické nebo právnické osoby a tu ve výroku usnesení přesně označí.⁷⁷ Pokud to vyžadují okolnosti případu a je-li zde nebezpečí z prodlení, předseda senátu usnesení ihned vyhlásí. V ostatních případech usnesení vydá, to znamená, že vyhotoví jeho písemné znění. Podle toho je pak určen okamžik vykonatelnosti usnesení.⁷⁸

U fyzické nebo právnické osoby musí být vytvořeno vhodné prostředí, toto definuje přímo § 76a věta druhá o.s.ř. Osobu, které má být dítě předáno do péče soud zpravidla určí podle návrhu obce s rozšířenou působností, která návrh podala. Soud však návrhem obce není vázán a může určit i jinou vhodnou osobu.⁷⁹

Ve věcech péče soudu o nezletilé přistoupí soud k nařízení předběžného opatření v případě, jestliže jsou splněny specifické podmínky stanovené v § 76a o.s.ř. Je tedy potřebné, aby obec s rozšířenou působností, která návrh podává, prokázala, nebo alespoň osvědčila skutečnosti uvedené v § 76a větě první nebo třetí. Tímto se liší zvláštní předběžná opatření od úpravy předběžných opatření obecných, kde soud nařídí předběžné opatření za předpokladu, že navrhovatel prokázal potřebu zatímní úpravy poměrů účastníků nebo ohrožení výkonu soudního rozhodnutí a jestliže alespoň osvědčil rozhodné skutečnosti.⁸⁰

5.2. Lhůta k rozhodnutí o návrhu

O návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodne předseda senátu bezodkladně, pokud hrozí nebezpečí z prodlení, to znamená, pokud by účel předběžného opatření mohl být zmařen. Zda je zde taková situace se musí posoudit vždy podle konkrétních okolností každého

⁷⁷ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 450.

⁷⁸ srov. § 76c o.s.ř.

⁷⁹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 450.

⁸⁰ JAVŮRKOVÁ, Naděžda. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl (§ 1 až 200za)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 319.

případu. Pokud nebezpečí z prodlení nehrozí, musí být o předběžném opatření podle § 76a o.s.ř. rozhodnuto do 24 hodin.⁸¹

Tato lhůta je v občanském soudním řádu již od zavedení předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. do platné právní úpravy. Byla stanovena s ohledem na situaci, za jaké se o předběžném opatření rozhoduje. Jedná se o případy, kdy se nezletilé dítě ocitne bez jakékoli péče nebo v situaci, kdy je jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohrožen nebo narušen. To jsou mimořádně naléhavé případy, kdy je nutné v co nejkratší době rozhodnout o změně výchovného prostředí.⁸²

Původně však byla v návrhu zákona, který předběžné opatření do o.s.ř. zavedl, lhůta ještě kratší. Ve společné zprávě Ústavně-právního výboru a Výboru petičního, pro lidská práva a národnosti byla navržena lhůta pro vydání předběžného opatření jako lhůta 12-ti hodinová.⁸³

Na schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, na které došlo k projednání vládního návrhu zákona, však na návrh několika poslanců, kteří shodně doporučili prodloužit lhůtu 12 hodin, došlo nakonec k prodloužení lhůty na 24 hodinovou. Mezi důvody k prodloužení byl například uveden argument, že při stanovení 12-ti hodinové lhůty by zákon soudci mohl vzít časový prostor, nezbytný pro zjištění skutečností nezbytných pro rozhodnutí. Návrh se také musí posuzovat případ od případu, jelikož někdy je možné rozhodnout za hodinu, ale v některých situacích může být i 12 hodin málo. Dalším argumentem byly praktické důvody, a to, že pokud např. otázka rozhodování nastane v osm nebo devět hodin večer, těžko může soudce rozhodnout přes noc.⁸⁴ Souhlasím s výše uvedenými argumenty, neboť lhůta 12 hodin by v některých případech mohla být příliš krátká a soudce by neměl prostor dostatečně zvážit všechny okolnosti, ani právní řád na jiném místě tak krátkou lhůtu nepoužívá. Lhůta 24 hodin se v praxi nejspíše osvědčila, neboť s ní počítá i nový zákon o zvláštních řízeních soudních.

O návrhu na nařízení předběžného opatření bude často nutné rozhodnout mimo pracovní dobu nebo ve dnech pracovního klidu. Soudci, stejně jako pracovníci OSPOD, musí vykonávat pracovní pohotovost. Podle zákona o soudech a soudcích⁸⁵ může k zajištění

⁸¹ JAVŮRKOVÁ, Naděžda. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl (§ 1 až 200za)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 320 – 321.

⁸² Při zavedení předběžného opatření do o.s.ř. v roce 1995 (s účinností od 1996) právní úprava ještě neznala předběžné opatření svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu.

⁸³ Společná zpráva výborů k tisku 1714 č. 1907/0, [cit. 27. prosince 2012]. Dostupná na: <<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t190700.htm>>.

⁸⁴ Zápis ze schůze poslanecké sněmovny ze dne 27. 9. 1995, [cit. 27. prosince 2012]. Dostupné na: <<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/034schuz/s034012.htm#r1>>

⁸⁵ § 84 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

řádného výkonu soudnictví předseda soudu nařídí soudci pracovní pohotovost na pracovišti, v místě jeho bydliště nebo na jiném vhodném místě. Tato povinnost je dále zpřesněna v dalším právním předpisu,⁸⁶ kdy k dodržení lhůty pro vydání předběžného opatření a splnění svých povinností, musí být soudce dosažitelný a musí mu být umožněn přístup do budovy soudu, k přímé telefonní stanici, k telefaxu, do kanceláře, kde jsou uloženy spisy v neskončených trestních věcech a spisy ve věcech péče o nezletilé nebo ve věcech předběžných opatření, a použití kulatého úředního razítka.

5.3. Rozhodování a vydání usnesení

O návrhu na nařízení předběžného opatření předseda senátu rozhodne bez nařízení jednání a také bez slyšení účastníků.⁸⁷ Rozhodnutí o návrhu nespočívá na výsledcích dokazování, na závěru o skutkovém stavu a ani na právním posouzení věci. Nejde o výsledek procesu, ve kterém by soud zvažoval, jaké provede důkazy, jak bude provedené důkazy hodnotit a jaká skutková zjištění z nich učiní. Všechny okolnosti, které jsou významné pro rozhodnutí o předběžném opatření musí vyplývat z návrhu a listin, které navrhovatel k návrhu připojil nebo soudu předložil. Soud na jejich základě zkoumá, zda jsou splněny podmínky a předpoklady pro nařízení předběžného opatření.⁸⁸ Zákon sice nevyklučuje, aby soud vyzval navrhovatele k předložení dalších významných listin, ale jelikož musí být o návrhu rozhodnuto do 24 hodin, tak je to fakticky nemožné.⁸⁹

Pro předběžné opatření je rozhodující stav v době vyhlášení usnesení soudu prvního stupně. To znamená, že v řízení o předběžném opatření není možné přihlížet k tvrzením, listinám a dalším důkazům, kterými soud prvního stupně nedisponoval v době vyhlášení rozhodnutí. Toto pravidlo má význam zejména v odvolacím řízení, kdy odvolací soud při přezkoumání napadeného rozhodnutí musí vycházet ze stavu, jaký existoval v době rozhodování soudu prvního stupně. Případné tvrzení nebo důkazy uvedené v odvolání nebo k odvolání přiloženým pak nesmí brát v úvahu.⁹⁰

⁸⁶ § 116a odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁷ § 75c odst. 3 o.s.ř.

⁸⁸ Stanovisko Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. června 2007 k rozhodování soudů ve věcech předběžných opatření - Cpjn 19/2006.

⁸⁹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 438.

⁹⁰ JAVŮRKOVÁ, Naděžda. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl (§ 1 až 200za)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 321.

K pozdějším změnám tedy soud nepřihlíží. Pokud by pominuly důvody, pro které bylo předběžné opatření nařízeno, předseda senátu předběžné opatření zruší podle § 77 odst. 2 o.s.ř.

O návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodne předseda senátu usnesením. Usnesení nemusí být odůvodněno, pokud soud návrhu na nařízení předběžného opatření zcela vyhoví a návrhu nikdo neodporuje (§ 169 odst. 2 o.s.ř.). Jelikož se o návrhu rozhoduje bez slyšení účastníků, není ani možné, aby proti návrhu některý z účastníků odporoval. Pokud by soud návrh na nařízení předběžného opatření zamítl nebo odmítl, musí být usnesení vždy odůvodněno, to platí i pro případ, že soud řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření zastaví.⁹¹

Do právní úpravy § 169 odst. 2 o.s.ř. se promítlo stanovisko Nejvyššího soudu ČR, podle kterého v daných případech písemné vyhotovení návrhu na nařízení předběžného opatření nemusí být odůvodněno.⁹²

Souhlasím se stanoviskem Nejvyššího soudu, že tato právní úprava neodporuje právu na řádný a spravedlivý proces. Nejedná se o konečné rozhodnutí ve věci samé a také je nutné rozhodnout v co nejkratší lhůtě. Myslím, že při nařizování předběžných opatření, zvláště pak ve věcech nezletilých, je prioritním zájmem ochrana dítěte. Ostatní účastníci řízení mají možnost proti usnesení o nařízení předběžného opatření podat odvolání, které musí být soudem odůvodněno vždy.

Ze statistik ministerstva práce a sociálních věcí vyplývá, že:

- v roce 2005 bylo podáno celkem 1939 návrhů na nařízení předběžného opatření podle § 76a o.s.ř., z toho 1863 návrhům bylo vyhověno (76 soudem zamítnuto)
- v roce 2006 bylo podáno 1773 návrhů, z toho 1698 bylo vyhověno (75 soudem zamítnuto)
- v roce 2007 bylo podáno 1771 návrhů, z toho 1701 návrhům bylo vyhověno (71 soudem zamítnuto)
- v roce 2008 bylo podáno 2030 návrhů, z toho 1945 návrhům bylo vyhověno (85 soudem zamítnuto)
- v roce 2009 bylo podáno 1861 návrhů, z toho 1792 návrhům bylo vyhověno (69 soudem zamítnuto)

⁹¹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 439.

⁹² Stanovisko Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. června 2007 k rozhodování soudů ve věcech předběžných opatření - Cpjn 19/2006.

- v roce 2010 bylo podáno 1721 návrhů, z toho 1650 návrhům bylo vyhověno (71 soudem zamítnuto)
- v roce 2011 bylo podáno 1660 návrhů, z toho 1605 návrhům bylo vyhověno (55 soudem zamítnuto)⁹³

Z uvedených statistik vyplývá, že počet podaných návrhů na nařízení předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. se v posledních letech výrazně nemění, nedochází k výraznému zvyšování ani snižování počtu podaných návrhů, ani počet vydaných usnesení o nařízení předběžného opatření a zamítnutých návrhů není výrazně odlišný. Od 1. 6. 2006 je navíc možné podat návrh na nařízení předběžného opatření svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu, i když z uvedených statistik není možné rozpoznat, zda se výraznějším způsobem podílelo rozšíření možností podat návrh na nařízení předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. v celkovém počtu případů, jak již bylo uvedeno výše, nařízení předběžného opatření svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu se doposud využívalo minimálně.

5.4. Nedostatky při nařizování předběžných opatření

V praxi se můžeme setkat s nedostatkem, které doprovází podání návrhu na nařízení předběžného opatření. Pracovníci OSPOD často přistupují k podání návrhu na nařízení předběžného opatření, aniž by byly de facto naplněny zákonné podmínky pro odnětí dítěte z péče rodičů a jeho následné předání do péče jiné osoby.⁹⁴

Již v minulosti bylo judikováno, že „při rozhodování o předběžném opatření, týkajícím se výchovy nezletilého dítěte, nesmí soud pominout, že při konečném rozhodování je nutno respektovat základní principy, na nichž je založen zákon o rodině a mezi něž patří skutečnost, že to jsou rodiče, kteří mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Předběžné opatření ve věcech výchovy musí být proto vydáváno velmi uváženě a po bedlivém zkoumání všech důsledků, které mohou nastat mezi rodiči a dětmi.“⁹⁵

Návrh má být podán pouze při zřejmém, aktuálním ohrožení dítěte nejzávažnější intenzitou a nikoli v případě dlouhodobě existujícího ohrožení, třeba i v nižší míře. O případy, kdy je nutné podat návrh na nařízení předběžného opatření, se jedná například při surovém zacházení s dítětem, pohlavním zneužíváním a v jiných případech vážného ohrožení vývoje dítěte, pokud není možné dítě umístit do péče jiného rodinného příslušníka nebo osoby blízké

⁹³ Uvedené statistiky jsou dostupné na [cit. 27. prosince 2012] <<http://www.mpsv.cz/cs/7260>>

⁹⁴ MOTEJL, Otakar a kol. *Rodina a dítě - Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. 1. vydání. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007, s. 53-54.

⁹⁵ R 16/1966 uvedený v: ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 4. (aktualizované) vydání. Praha: Linde, 2009, s. 133.

a jiné výchovné opatření by nevedlo k nápravě a znamenalo by jen další ohrožení výchovy dítěte. V situacích, kdy je výchova dítěte vážně narušena či ohrožena, jelikož dítě dlouhodobě pobývalo v nevhodném výchovném prostředí, by měl být podán návrh na svěřeni dítěte do ústavní výchovy, pokud jiná výchovná opatření nevedla k nápravě.⁹⁶

Ne výjimečně podá orgán sociálně-právní ochrany dětí návrh na nařízení předběžného opatření, který je sice v souladu s právní úpravou § 76a o.s.ř., jelikož jde o případ zřejmého, aktuálního ohrožení dítěte nejzávažnější intenzity. Pokud ale daný případ zkoumáme podrobněji, klademe si otázku, zda by k této krajní situaci došlo, kdyby tomuto nejzávažnějšímu výchovnému opatření předcházela sociální práce OSPOD s rodinou nebo využití měkčích prostředků k nápravě. Kdyby OSPOD zasáhl dříve, mohlo by dojít k obnovení narušených funkcí rodiny.⁹⁷

Mezi další nedostatky při nařizování předběžných opatření patří nedostatečné poučení rodičů o významu a důsledcích vydání předběžného opatření a o možnosti podání opravných prostředků, samozřejmě jen pokud to daná situace umožňuje. Rodiče by měli být poučeni o právu na osobní styk s dítětem, o možnostech telefonického i písemného kontaktu a také o důsledcích, které mohou nastat, nebudou-li o dítě projevovat zájem. Významné je také poučení o možnosti požádat OSPOD o povolení krátkodobého pobytu dítěte doma. Při absenci tohoto poučení si rodiče často myslí, že po dobu trvání předběžného opatření tuto možnost nemají, a přitom tento krok značí možnost brzkého návratu dítěte zpět do rodiny.

Problematické je také neopodstatněné využívání předběžných opatření u rodin se sociálními problémy, kdy děti jsou odebírány z rodin na základě hygienických nedostatků v bytě nebo při neschopnosti rodičů zajistit vlastní bydlení. K tomuto účelu však předběžná opatření neslouží a takový způsob řešení situace je neadekvátní, neboť rodina, která ztratí schopnost plnit funkce ekonomické, může být dále schopna plnit funkce citové a vztahové. Pokud dojde k odebrání dítěte z rodiny, ta pak ztrácí motivaci ke zlepšení své ekonomické situace a citové vazby mezi rodiči a dětmi se mnohdy rozvolňují.⁹⁸

Za takový postup se Česká republika stala nejednou terčem kritiky ze strany Evropského soudu pro lidská práva. ESLP v řízení vedeném proti České republice opakovaně judikoval porušení práva na respektování rodinného života podle článku 8 EÚLP, když bylo rozhodnuto o odnětí dítěte z péče rodičů z důvodu špatných sociálních poměrů rodiny, nebo z důvodu nevhodných bytových poměrů či hrozby ztráty bytu a vystěhování. Mezi

⁹⁶ MOTEJL, Otakar a kol. *Rodina a dítě - Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. 1. vydání. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007, s. 53-54.

⁹⁷ Tamtéž s. 54-55.

⁹⁸ Tamtéž s. 56-57.

nejznámější rozhodnutí patří Wallová a Walla v. Česká republika a Havelka a ostatní v. Česká republika.

5.4.1. Wallová a Walla v. Česká republika

Manželé Wallovi jsou rodiči pěti dětí. Z důvodu nevyhovujícího bydlení podal orgán sociálně-právní ochrany soudu návrh na vydání předběžného opatření o odebrání dětí z rodiny. Návrh byl podán, jelikož rodina neměla stálý a vyhovující byt a rodiče nebyli schopni situaci vyřešit a vyhýbali se kontrolám prováděným v návaznosti na nařízení soudního dohledu. Soud návrhu vyhověl a děti byly umístěny do ústavní výchovy.

V řízení ve věci samé rozhodl okresní soud o umístění dětí do ústavní výchovy s tím, že výchova poskytovaná stěžovateli vykazuje nedostatky, neboť tyto nejsou schopni zajistit svým dětem bydlení vyhovující po stránce hygienické a zdravotní. Rozsudek okresního soudu potvrdil i soud krajský a následnou ústavní stížnost Ústavní soud odmítl. Manželé Wallovi tedy podali stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva.

Evropský soud pro lidská práva v rozsudku uvedl, že rozdělení rodiny představuje velmi závažný zásah, takové opatření se tedy musí opírat o dostatečně závažné a pádné argumenty motivované zájmem dítěte. Soud v této souvislosti připomněl, že možnost umístit dítě do prostředí vhodnějšího pro jeho výchovu nemůže sama o sobě odůvodňovat jeho násilné odnětí biologickým rodičům. Takový zásah do práva rodičů těšit se rodinnému životu se svým dítětem ve smyslu článku 8 EÚLP musí být nadto ještě „nezbytný“ s ohledem na další okolnosti. Děti stěžovatelů v daném případě nebyly vystaveny násilí nebo špatnému zacházení. Soudy v daném případě nezjistily ani nedostatek citového zázemí, znepokojivý zdravotní stav nebo psychickou nerovnováhu u rodičů. Ústavní výchova dětí stěžovatelů tak byla nařízena z jediného důvodu, a sice, že rodina v dané době obývala nevyhovující byt.

Orgány sociálně-právní ochrany tak podle ESLP nevyvinuly dostatečné úsilí na pomoc stěžovatelům k překonání jejich obtíží a k co nejrychlejšímu sloučení s jejich dětmi. Pokud existuje kladný rodinný vztah, musí se stát v rámci své činnosti snažit, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a musí přijmout vhodná opatření pro sloučení rodiče s dítětem. Tuto pozitivní povinnost však vnitrostátní orgány nespĺnily. Došlo tedy k porušení článku 8 EÚLP Soud stěžovatelům přiznal jako náhradu morální újmy částku 10 tisíc €.⁹⁹

⁹⁹ Rozsudek senátu páté sekce ESLP ze dne 26. října 2006 ve věci stížnosti č. 23848/04 – Wallová a Walla proti České republice.

Velmi podobná je situace, kterou řešil ESLP v případě Havelka a ostatní proti ČR.¹⁰⁰ Oba případy, jsou podobné a vždy se jedná o pochybení okresních soudů při nařizování předběžných opatření. Podle mého názoru by měl vždy být brán v úvahu zájem dítěte, jeho citové vazby na vlastní rodinu a zachování rodinného prostředí. To, že existuje vhodnější prostředí, kam by mohlo být dítě umístěno, ještě neznamená možnost odnětí dítěte jeho rodičům. Odnětí dítěte z rodiny by mělo být až krajním případem, kdy by pro to existovaly závažné důvody, k tomu nestačí např. nevyhovující bydlení. Je pravda, že soud má povinnost zohledňovat zájem dítěte, ale nesmí přitom pomíjet právo rodičů na společný život se svým dítětem.

Na judikaturu ESLP reagoval také nový občanský zákoník,¹⁰¹ který v § 971 odst. 3 stanoví, že nedostatečné bytové poměry nebo majtkové poměry rodičů nebo osob, kterým bylo dítě svěřeno do péče nemohou být samy o sobě důvodem pro rozhodnutí soudu o ústavní výchově.

5.5. Doručení rozhodnutí

Předběžné opatření dle § 76a o.s.ř. má vzhledem k charakteru a účelu tohoto opatření vlastní úpravu doručování. Usnesení o nařízení předběžného opatření se doručuje účastníkům až při provedení výkonu tohoto předběžného opatření. Účastníkům, kteří nebyli při provedení výkonu přítomni, doručí usnesení dodatečně soud místně příslušný k řízení o věci. Pokud byl výkon rozhodnutí proveden na základě vyhlášeného předběžného opatření, doručí se účastníkům až poté, co bude písemně vyhotoveno.¹⁰² Jelikož není nezletilé dítě při nařízení předběžného opatření zastoupeno, usnesení se mu při provedení výkonu nedoručuje. Usnesení dodatečně doručí jeho opatrovníkovi soud, kterému je věc následně předána.¹⁰³ Tato pravidla platí, pokud soud návrhu na nařízení předběžného opatření vyhověl.

Jiná úprava platí, pokud byl návrh na nařízení předběžného opatření zamítnut, odmítnut nebo bylo-li řízení o návrhu zastaveno. V těchto případech je právní úprava stejná pro všechna předběžná opatření. O návrhu na nařízení předběžného opatření se rozhoduje bez slyšení účastníků a soud tedy není povinen účastníkům umožnit, aby se k nařízení předběžného opatření vyjádřili. To má za následek, že jiní účastníci než navrhovatel ani

¹⁰⁰ Rozsudek senátu páté sekce ESLP ze dne 21. června 2007 ve věci stížnosti č. 23499/06 – Havelka a ostatní proti České republice.

¹⁰¹ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁰² JAVŮRKOVÁ, Naděžda. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl (§ 1 až 200za)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 328.

¹⁰³ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 451.

nevědí, že bylo zahájeno řízení podáním návrhu na nařízení předběžného opatření, proto není potřebné, aby bylo usnesení doručováno osobám, které sice jsou účastníky řízení, ale prakticky o tom neví. Usnesení o zamítnutí a odmítnutí návrhu nebo o zastavení řízení se odešle jen navrhovateli, v našem případě tedy obci s rozšířenou působností, do tří dnů od vyhlášení usnesení.¹⁰⁴

Pokud bude návrhu na nařízení předběžného opatření vyhověno až poté, co navrhovatel podá odvolání proti usnesení soudu prvního stupně, doručí soud ostatním účastníkům řízení usnesení o nařízení předběžného opatření spolu s rozhodnutím o opravném prostředku.¹⁰⁵

5.6. Vykonatelnost a závaznost rozhodnutí

Vykonatelnost předběžného opatření, tedy možnost vynutitelnosti povinností v něm uložených, nastává odlišně, podle toho, jak bylo o předběžném opatření rozhodnuto. Pokud byl návrh na nařízení předběžného opatření odmítnut, zamítnut nebo bylo řízení zastaveno, použije se obecná právní úprava vykonatelnosti usnesení, upravená v § 171 odst. 2 o.s.ř. Usnesení je vykonatelné, jakmile bylo doručeno, a není-li třeba doručovat, jakmile bylo vyhlášeno nebo vyhotoveno.

Pokud bylo usnesením nařízeno předběžné opatření, platí zvláštní právní úprava vykonatelnosti, stejná pro všechna předběžná opatření, tedy i pro zvláštní předběžné opatření podle § 76a o.s.ř. Rozhodnutí o předběžném opatření je vykonatelné vyhlášením, pokud k vyhlášení nedošlo, je vykonatelné, jakmile bylo vydáno, to znamená vyhotoveno jeho písemné znění. Pro vykonatelnost usnesení není významné, zda a kdy bylo usnesení doručeno povinnému účastníkovi, není významné ani to, že dosud nenabylo právní moci. Usnesení je tedy předběžně vykonatelné.¹⁰⁶

V právní úpravě předběžných opatření není stanoveno nic o právní moci usnesení, tedy o závaznosti a nezměnitelnosti rozhodnutí. Proto se pro právní moc usnesení o předběžném opatření použije obecná právní úprava v občanském soudním řádu. Usnesení je pravomocné, jakmile bylo doručeno účastníkovi a nelze jej napadnout odvoláním. To platí pro usnesení, kterým bylo v návrhu vyhověno i pro usnesení, kterým byl návrh zamítnut nebo řízení zastaveno.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Tamtéž s. 466.

¹⁰⁵ Tamtéž s. 467.

¹⁰⁶ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 462.

¹⁰⁷ § 167 o.s.ř. v souvislosti s § 159 o.s.ř.

Výrok usnesení vydaného podle § 76a o.s.ř. je závazný pro každého, to znamená nejen pro účastníky řízení, ale pro všechny osoby fyzické, právnické i pro stát a jeho organizační složky. Každý, u něhož se v daném okamžiku dítě nachází, má povinnost předat dítě do péče osoby, kterou soud v usnesení označí.¹⁰⁸ Usnesení o nařízení předběžného opatření se stává závazným, bez ohledu na právní moc usnesení, vykonatelností, to je okamžikem vyhlášení nebo vydání usnesení. Pokud byl však usnesením návrh na nařízení předběžného opatření zamítnut, nebo bylo řízení zastaveno, nabývá usnesení závaznosti až okamžikem právní moci.

¹⁰⁸ JAVŮRKOVÁ, Naděžda. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl (§ 1 až 200za)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 335 - 336.

6. Výkon předběžného opatření

Pokud soud nařídí předběžné opatření svěřením dítěte do vhodného prostředí nebo svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu, musí být toto rozhodnutí bezodkladně vykonáno. Při výkonu předběžného opatření dle § 76a o.s.ř. se postupuje podle části VI. občanského soudního řádu. Ve věcech výchovy nezletilých nemůže provést výkon rozhodnutí exekutor podle exekučního řádu.¹⁰⁹

Po nařízení předběžného opatření soudce zajistí výkon rozhodnutí bez vydání zvláštního rozhodnutí o zahájení vykonávacího řízení a bez rozhodnutí o nařízení výkonu. Řízení o výkon předběžného opatření se tedy nezahajuje a o nařízení nebo provedení výkonu se nerozhoduje. Nebyl-li výkon rozhodnutí proveden na základě vyhlášeného předběžného opatření, soudce usnesení o předběžném opatření po jeho vydání neprodleně písemně vyhotoví, vyznačí na něm doložku vykonatelnosti a postará se, aby bylo doručeno při provedení výkonu rozhodnutí přítomným účastníkům řízení.¹¹⁰

*K zabezpečení výkonu předběžného opatření nařízeného soudem podle § 76a o.s.ř. dohodne předseda okresního soudu pro dobu mimo rozvrženou pracovní dobu a dny pracovního klidu též dosažitelnost vykonavatele nebo jiného zaměstnance soudu, kterého pověří úkony výkonu rozhodnutí podle § 273a o.s.ř.; dosažitelnost není třeba dohodnout v případě, kdy soudce, jehož dosažitelnost byla dohodnuta podle odstavce 1, výslovně prohlásí, že zabezpečí výkon předběžného opatření sám. Soudci je také sdělena adresa, případně telefonní číslo stanice, kde se zdržuje pracovník obecního úřadu obce s rozšířenou působností, který poskytne potřebnou součinnost při provedení výkonu (pracovníci jsou zařazení do již zmíněného systému vyznamnění).*¹¹¹

Výkon provede rozvrhem práce určený soudní vykonavatel, tím může být vyšší soudní úředník, soudní tajemník, nebo asistent soudce. Soudce je oprávněn dávat soudnímu vykonavateli pokyny k postupu a způsobu provedení výkonu rozhodnutí. Soudní vykonavatel je vázán pokyny soudce při přípravě i při vlastním provádění výkonu rozhodnutí. Výkon

¹⁰⁹ pro výkon rozhodnutí podle § 76a o.s.ř. se také přiměřeně použije Instrukce MS, MV, MZ, MŠMT a MPSV ze dne 5.4.2007 č.j. 142/2007-ODS-Org, kterou se upravuje postup při výkonu soudních rozhodnutí o výchově nezletilých dětí [cit. 18. ledna 2013]. Dostupná na:

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/7286/Instrukce_142_2007.pdf>.

srovnej také: NOVOTNÁ, Věra. *Novela občanského soudního řádu a spolupráce soudů a orgánů sociálně-právní ochrany dětí při výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí - 1. část. Právo a rodina*, 2008, roč. 10, č. 11, s. 1-4.

¹¹⁰ § 116d odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹ Tamtéž § 116a odst. 2, § 116b odst. 2

může také provést sám soudce. Účastníci vykonávacího řízení jsou nezletilé dítě a všichni, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno, tedy rodiče dítěte, jiné osoby, které mají dítě u sebe, případně další osoby.¹¹²

Při provádění výkonu rozhodnutí musí být důsledně dbáno, aby byla chráněna práva a zájmy nezletilého dítěte. Orgány a osoby, které se účastní provádění výkonu rozhodnutí, postupují ve vzájemné součinnosti, aby dosáhly vynucení povinnosti uložené soudním rozhodnutím. Zejména se snaží, aby se povinný soudnímu rozhodnutí podrobil dobrovolně. Je-li to možné, vysvětlí dítěti nastalou situaci takovým způsobem, který odpovídá jeho věku a rozumové vyspělosti. Je-li to potřebné, orgán sociálně-právní ochrany dětí poskytne nebo zprostředkuje odbornou pomoc dítěti, popřípadě rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte.¹¹³

Výkon rozhodnutí spočívá v předání nezletilého dítěte určené osobě nebo zařízení. Způsob provedení výkonu bude záviset na konkrétních okolnostech případu – podle toho, kde se dítě nachází, v jakém je zdravotním stavu, jaký je přístup osoby, která má dítě u sebe a podobně. Výkon rozhodnutí se buď omezí jen na předání dítěte určené osobě, nebo bude nutné odejmout dítě jiné osobě, u které se nachází. Podle okolností případu může soud zajistit i součinnost orgánů Policie ČR nebo orgánů justiční stráže.¹¹⁴

Osoba nebo zařízení, které mají podle usnesení soudu dítě převzít, jsou povinni dítě převzít bezodkladně. Přebírá-li dítě zdravotnické zařízení, nemůže jej odmítnout, nepředloží-li dítě zdravotní průkaz pojištěnce. Zaměstnanec obecního úřadu obce s rozšířenou působností, který poskytuje součinnost při provádění výkonu rozhodnutí, sdělí osobě nebo zařízení základní informace o dítěti, o jeho zdravotním stavu a případně předá léky, pokud je dítě užívá. Je-li dítě umístěno do ústavu, zaměstnanec obecního úřadu obce s rozšířenou působností také zajistí pro účely umístění dítěte lékařský posudek o zdravotní způsobilosti a písemné vyjádření lékaře o aktuálním zdravotním stavu dítěte. To se však zpravidla děje až v průběhu výkonu rozhodnutí, po odebrání dítěte z péče toho, u něhož se dítě nacházelo.¹¹⁵

¹¹² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 - 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2277.

¹¹³ Instrukce MS, MV, MZ, MŠMT a MPSV ze dne 5.4.2007 č.j. 142/2007-ODS-Org, kterou se upravuje postup při výkonu soudních rozhodnutí o výchově nezletilých dětí [cit. 18. ledna 2013]. Dostupná na: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7286/Instrukce_142_2007.pdf>.

¹¹⁴ JIRMANOVÁ, Miroslava. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. II. díl (§ 201 až 376)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 1463.

TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006. s. 734-735.

¹¹⁵ Metodický pokyn MPSV ze dne 2.11.1995 k postupu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při poskytování pomoci ohroženým dětem (upravený podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů) – ve znění účinném od 15.3. 2007 – bod 7. [cit. 18. ledna 2013]. Dostupný na: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7287/Metodicky_pokyn_150307.pdf>.

Rozhodnutí soudu není vyčerpáno tím, že dítě bylo svěřeno do vhodného prostředí nebo do pěstounské péče na přechodnou dobu. Může nastat situace, že dítě se z péče určené osoby nebo ústavu neoprávněně dostane (například útekem). V tomto případě může být nařízen opětovný výkon rozhodnutí, soud může zakročit na základě předchozího předběžného opatření. Pokud je dítě svěřeno do péče ústavu, přicházel by opětovný výkon v úvahu pouze tehdy, jestliže ústav sám nedosáhl vlastními prostředky navrácení dítěte. Pokud k této situaci dojde až po postoupení věci místně příslušnému soudu, provede opakovaný výkon již tento soud.¹¹⁶

Nařídil-li předběžné opatření jiný soud než ten, který je místně příslušný k rozhodování ve věci, předá věc po provedení výkonu místě příslušnému okresnímu soudu k řízení ve věci péče o dotčené nezletilé dítě. Předání se děje neformálním úkonem soudu, žádné zvláštní rozhodnutí o tom soud nevydává. Místně příslušný soud také bezodkladně po provedení výkonu ustanoví dítěti opatrovníka.¹¹⁷

¹¹⁶ TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 734.

¹¹⁷ Tamtéž s. 733-734.

7. Opravné prostředky proti usnesení o nařízení předběžného opatření

Opravné prostředky slouží k přezkoumání soudního rozhodnutí. Proti usnesení soudu o nařízení předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. je přípustný pouze řádný opravný prostředek – odvolání. Mimořádné opravné prostředky – dovolání, žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost zákon v daném případě nepřipouští.¹¹⁸ Účastník řízení má však možnost podat ústavní stížnost k Ústavnímu soudu České republiky, případně i stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva.

Pokud účastník s nařízením předběžného opatření nesouhlasí, může podat proti usnesení soudu prvního stupně odvolání. Usnesení odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto o návrhu na nařízení předběžného opatření, musí být (na rozdíl od usnesení soudu prvního stupně) vždy odůvodněno.¹¹⁹ O odvolání může rozhodnout přímo soud prvního stupně, pokud odvolání v celém rozsahu vyhoví, a to v rámci autoremedury. Soud má povinnost tohoto institutu využít v zájmu hospodárnosti řízení, jedná-li se o odvolání proti usnesení o nařízení předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. a bude-li odvolání v plném rozsahu vyhověno. Pokud soud prvního stupně odvolání nevyhoví, věc předloží k projednání a rozhodnutí odvolacímu soudu. Rozhodne-li soud prvního stupně v rámci autoremedury, lze i toto rozhodnutí napadnout odvoláním. Soudu prvního stupně je umožněno, aby sám rozhodl o odvolání proti usnesení také v zájmu rychlosti řízení, neboť dané řízení není nutné zbytečně prodlužovat předložením věci odvolacímu soudu.¹²⁰

V § 218b o.s.ř. je stanovena lhůta 15 dnů, do jejíhož uplynutí musí být rozhodnuto o odvolání proti usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto o předběžném opatření. Lhůta běží ode dne řádného předložení věci odvolacímu soudu po provedení všech úkonů, které v rámci odvolacího řízení provádí soud prvního stupně. Tato lhůta se nevztahuje na všechna odvolání, podaná proti usnesení o nařízení předběžného opatření, ale týká se jen tzv. zvláštních předběžných opatření (§ 76a, 76b o.s.ř.) a předběžných opatření ve kterých jde o odevzdání nezletilého dítěte do péče druhého z rodičů, nebo do péče toho, koho označí soud (§ 76 odst. 1 písm. b). U jiných opatření tedy není rozhodnutí o odvolání proti usnesení soudu

¹¹⁸ srovnej: § 228, § 237 odst. 2 písm. b)

¹¹⁹ Stanovisko Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. června 2007 k rozhodování soudů ve věcech předběžných opatření - Cpjn 19/2006.

¹²⁰ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 - 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1680.

prvního stupně vázáno na určitou lhůtu. Ve stanovené lhůtě je třeba rozhodnout o odvolání nejen ve vztahu k nařízení samotného předběžného opatření, ale také v případě odmítnutí odvolání, zastavení odvolacího řízení nebo v případě zpětvzetí návrhu na nařízení předběžného opatření.¹²¹

Lhůta stanovená pro rozhodnutí odvolacího soudu byla do občanského soudního řádu vložena až zákonem č. 295/2008 Sb., který zavedl nový § 218b o.s.ř. Do té doby nebyla pro odvolací soud stanovena žádná lhůta, což činilo v praxi problémy. Odvolání proti rozhodnutí o nařízení předběžného opatření zpravidla značně prodlužovalo následné řízení ve věci péče o nezletilé dítě. Po podání odvolání byl často celý opatrovnický spis předložen krajskému soudu a docházelo tak k absurdním situacím, jelikož okresní soud nemohl jednat ve věci samé. Tím byl narušen smysl předběžného opatření, jelikož soud ani účastníci nemohli rychle reagovat na urgentní situaci.¹²²

Jak jsem již zmínila výše, odvolací soud při přezkoumávání napadeného rozhodnutí vychází ze stavu v době vyhlášení usnesení soudu prvního stupně. Odvolací soud neposuzuje žádné nové skutečnosti a důkazy, ale jen ty, které měl k dispozici soud prvního stupně. Pokud tedy porovnáme lhůtu 24 hodin a lhůtu 15 dnů, myslím, že lhůta pro rozhodnutí odvolacího soudu je poměrně dlouhá. Musíme totiž vzít v úvahu, že se jedná o rozhodnutí dočasné, kdy rychlost je velmi důležitá, a meritorně bude rozhodnuto až v řízení ve věci samé.

V novém zákoně o zvláštních řízeních soudních bude lhůta k rozhodnutí o odvolání zkrácena na 7 dnů.¹²³ Zkrácení lhůty hodnotím pozitivně.

Proti usnesení, kterým se rozhoduje o návrhu na nařízení předběžného opatření, je přípustná ústavní stížnost, protože i předběžné opatření je způsobilé zasáhnout do ústavně zaručených základních práv. Pokud tedy ústavní soud shledá, že bylo předběžným opatřením zasaženo do ústavně zaručených práv účastníka, rozhodne o přípustnosti ústavní stížnosti, přestože jde o zatímní úpravu práv účastníků.¹²⁴

¹²¹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 - 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1760.

¹²² KRISTKOVÁ, Veronika. Práva dítěte a procesní praxe českých soudů. *Právní fórum*, 2005, roč. 2, č. 11, s. 73.

¹²³ § 461 Vládní návrh zákona o zvláštních řízeních soudních, sněmovní tisk č. 931/0 [cit. 7. března 2013].

Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?na=&t=931&za=0>>

¹²⁴ Srovnej např. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 05.11.2002., sp. zn. II.ÚS 343/02, Nález Ústavního soud ČR ze dne 10. 11. 1999, sp. zn. II.ÚS 221/98

8. Doba trvání předběžného opatření

Jelikož je úkolem předběžných opatření pouze prozatímně upravit poměry mezi účastníky řízení, je i doba trvání předběžného opatření zákonem omezena. V původním znění § 76a o.s.ř., jehož úprava byla zavedena zákonem č. 238/1995 Sb., trvalo předběžné opatření podle odstavce 1 (tzn. předběžné opatření předáním dítěte do péče osoby, kterou soud v usnesení označí) po dobu tří měsíců od jeho vykonatelnosti, a pokud bylo před uplynutím této doby zahájeno řízení ve věci samé, pak trvalo předběžné opatření až do té doby, než se stalo vykonatelným rozhodnutí, kterým se řízení končí.¹²⁵ Pokud došlo k zahájení řízení ve věci samé, nebyla doba trvání předběžného opatření fakticky omezena a záleželo na délce soudního řízení, než soud ve věci meritorně rozhodnul.

Ke změně na současnou právní úpravu došlo až zákonem č. 295/2006 Sb., který zavedl předběžné opatření svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu a upravil dobu trvání předběžných opatření podle § 76a o.s.ř. Současná právní úprava rozlišuje dobu trvání předběžných opatření nařízených dle § 76 o.s.ř. podle druhů opatření tam uvedených.

V případě předběžného opatření při umístění dítěte do vhodného prostředí podle § 76a odst. 1 věty první je stanovena doba trvání předběžného opatření jeden měsíc od jeho vykonatelnosti. Při svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu trvá předběžné opatření po dobu tří měsíců od jeho vykonatelnosti. Toto předběžné opatření může být po uplynutí doby tří měsíců prodlouženo, a to za podmínky, že nebude mít soud podklady pro rozhodnutí ve věci. Pokud dojde před uplynutím doby určené k trvání předběžných opatření (jednoho měsíce, tří měsíců, případně doby prodloužené) k zahájení řízení ve věci samé, může soud předběžné opatření opakovaně prodloužit o jeden měsíc. Celková doba trvání předběžného opatření může činit maximálně šest měsíců. Dále je stanovena ještě možnost výjimečně trvání předběžného opatření prodloužit, nebylo-li z vážných důvodů a z objektivních příčin možné v této šestiměsíční době skončit důkazní řízení ve věci samé.¹²⁶

Podmínky prodloužení doby trvání předběžného opatření mohou navozovat představu, jako by předběžná opatření nařízená podle § 76a odst. 1 o.s.ř. ve společenském zájmu na ochraně nezletilých dětí mohla zaniknout bez toho, aniž by byla vyřešena situace, která předání dítěte do vhodného prostředí nebo do pěstounské péče na přechodnou dobu vyvolala. Řízení ve věcech péče o nezletilé je řízením nesporným a je ovládáno zásadou oficiality a

¹²⁵ § 76a odst. 4 o.s.ř., ve znění zákona č. 238/1995 Sb.

¹²⁶ § 76a odst. 4 o.s.ř.

zásadou vyšetřovací. Soud je povinen provést všechny důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu věci, a to i takové, které nebyly účastníky v řízení navrženy a jejichž potřeba vyšla najevo teprve v řízení před soudem prvního stupně nebo až v řízení u odvolacího soudu. Z toho lze dovodit, že doba trvání předběžného opatření nemůže uplynout dříve, než budou ve věci samé provedeny všechny důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu a ve věci samé rozhodnuto vykonatelným rozsudkem. Soud proto trvání předběžného opatření ve smyslu § 76a odst. 4 o.s.ř. prodlouží vždy, vyžaduje-li to provedení důkazů potřebných k tomu, aby bylo ve věci samé možné rozhodnout na základě řádně a úplně zjištěného skutkového stavu věci.¹²⁷

Výše uvedené lhůty neplatí, není-li ve věci samé dána pravomoc českých soudů. Tato úprava reaguje na situace, nikoli ojedinělé, kdy na území České republiky pobývají děti, které nejsou českými státními příslušníky, a dochází tak při vyřizování jejich záležitostí k problémům, neboť ve vztahu k cizině jsou takto nastavené lhůty příliš krátké. V takových případech je potřeba k problematice lhůt přistupovat individuálně a s ohledem na specifika konkrétního případu. Samotný text právní úpravy však neuvádí, že jde o děti, které nemají státní občanství, protože daná problematika se neváže pouze k občanství, ale ke skutečnosti, že české soudy nemají ve věci potřebnou pravomoc. Není-li ve věci samé dána pravomoc českých soudů, zákon upravuje speciální lhůtu, kdy celková doba trvání předběžného opatření nesmí přesáhnout šest měsíců.¹²⁸

Přiklonila bych se ke sjednocení doby trvání obou předběžných opatření dle § 76a na tři měsíce. Tato změna měla původně nastat zákonem o zvláštních řízeních soudních, kdy zákonodárce navrhoval upravit dobu trvání, jelikož dosavadní jednoměsíční lhůta nestačila k přijetí dalších procesních kroků zabezpečujících ochranu dítěte. Došlo by tak k navrácení se k původní právní úpravě délky trvání předběžného opatření podle § 76a, tak jak byla vložena do o.s.ř. zákonem č. 238/1995 Sb. S ponecháním původní úpravy příliš nesouhlasím, tříměsíční lhůta by lépe umožňovala uskutečnění všech potřebných procesních úkonů.

Stejně jako ve stávající právní úpravě, i v novém zákoně o zvláštních řízeních soudních neplatí výše zmíněné lhůty, pokud není ve věci samé dána pravomoc českých soudů. Návrh právní úpravy v zákoně o zvláštních řízeních soudních původně, před předáním do legislativní rady vlády, časově neomezoval dobu trvání předběžného opatření s mezinárodním

¹²⁷ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 452.

¹²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 295/2008 [cit. 25. ledna 2013]. Dostupná na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=390&CT1=0>, shodně též: NOVOTNÁ, Věra. *Novela občanského soudního řádu a spolupráce soudů a orgánů sociálně-právní ochrany dětí při výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí - 1. část*. *Právo a rodina*, 2008, roč. 10, č. 11, s. 4.

prvkem. Nakonec však došlo k navrácení k právní úpravě v § 76a a celková doba trvání předběžného opatření opět nesmí překročit šest měsíců.

Souhlasím s časovým omezením doby trvání předběžného opatření v případech s mezinárodním prvkem. Myslím si, že i v těchto řízeních by měla být stanovena lhůta, do které může předběžné opatření trvat. Jak již bylo výše několikrát zmíněno, není účelem předběžného opatření trvale upravit poměry dítěte, ale jde pouze o institut přechodný, proto i jeho trvání by mělo být časově omezeno.

9. Zánik předběžného opatření

Předběžné opatření může zaniknout dvěma způsoby, a to na základě skutečnosti, se kterou zákon zánik předběžného opatření spojuje, nebo rozhodnutím soudu, který předběžné opatření zruší.

Obecná předběžná opatření zaniknou ze zákona, pokud navrhovatel nepodal ve stanovené lhůtě návrh na zahájení řízení (§ 77 odst. 1 písm. a) o.s.ř.). Toto pravidlo se neuplatní u předběžných opatření podle § 76a o.s.ř., neboť řízení ve věcech nezletilých je, jak již bylo zmíněno výše, řízením nesporným, je ovládáno zásadou oficiality a předběžné opatření nemůže zaniknout, dokud nebude rozhodnuto ve věci samé.

Typickým případem zániku předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. ze zákona je uplynutím určené doby, po kterou mělo předběžné opatření trvat.¹²⁹ Tento způsob se uplatní pokud lhůta pro trvání předběžného opatření vyplývá ze zákona a v § 76a odst. 4 o.s.ř. jsou uvedeny zákonné lhůty, po jejichž dobu předběžné opatření trvá.

Předběžné opatření může ze zákona zaniknout i z jiných důvodů, než zákon výslovně předpokládá. Jsou to například případy, kdy dítě dosáhne zletilosti, dítě zemře nebo naopak smrtí osoby, u níž se dítě na základě předběžného opatření nachází.

Zrušení předběžného opatření soudem upravuje § 76a odst. 6 o.s.ř. Tato možnost zrušení předběžného opatření byla do občanského soudního řádu zavedena zákonem č. 134/2006 Sb., ovšem z větší části se jedná o úpravu nadbytečnou. Na danou problematiku lze totiž použít právní úpravu zrušení předběžných opatření podle § 77 odst. 2 o.s.ř.

Ke zrušení předběžného opatření dojde, pokud pominou důvody, pro které bylo předběžné opatření nařízeno. Došlo-li ke změně poměrů, trvání předběžného opatření není již nutné ani účelné. Dalším důvodem ke zrušení předběžného opatření je skutečnost, že vyjde dodatečně najevo, že nejsou dány důvody, pro které bylo předběžné opatření nařízeno. To může být zjištěno například při dokazování v řízení o věci samé. Předběžné opatření lze zrušit i bez návrhu, a to zcela nebo z části. Jelikož se po výkonu rozhodnutí věc předá soudu místně příslušnému k řízení o věci podle § 88 písm. c) o.s.ř., je tento soud příslušný k rozhodnutí o zrušení předběžného opatření.¹³⁰

¹²⁹ srovnej § 77 odst. 1 písm. d) o.s.ř.

¹³⁰ JAVŮRKOVÁ, Naděžda. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl (§ 1 až 200za)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 341.

Co se týče nové právní úpravy v zákoně o zvláštních řízeních soudních, nedochází v právní úpravě zrušení a zániku předběžného opatření k žádné změně, zákon přejímá stávající úpravu z občanského soudního řádu.

Závěr

Tématem mé práce bylo předběžné opatření dle § 76a o.s.ř. Jedná se o institut, jehož převážná právní úprava se nachází v jediném paragrafu. I přesto jde o rozsáhlou problematiku. S tímto zvláštním předběžným opatřením souvisí i další ustanovení v občanském soudním řádu a také právní úprava v dalších právních předpisech. Je to zejména zákon o rodině jako předpis práva soukromého, ale také zákon o sociálně-právní ochraně dětí, jenž je předpisem veřejnoprávním. Předběžné opatření je tedy nejen institutem práva soukromého, ale dochází zde k prolínání s právem veřejným.

Cílem mé práce byla komplexní právní analýza předběžného opatření dle § 76a o.s.ř. Zaměřila jsem se také na zhodnocení vývoje právní úpravy tohoto předběžného opatření od počátku jeho zavedení do občanského soudního řádu v roce 1995 do současnosti a chtěla jsem poukázat na některé nedostatky, které v praxi při nařizování předběžných opatření nastávají. Má práce je také ovlivněna připravovanou právní úpravou předběžných opatření v zákoně o zvláštních řízeních soudních.

V druhé kapitole mé práce jsem se zabývala jednotlivými druhy předběžného opatření dle § 76a o.s.ř. – předběžné opatření umístěním dítěte do vhodného prostředí a svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu. Druhé ze zmíněných bylo do právní úpravy přidáno až novelou o.s.ř. s účinností od 1. 6. 2006, přestože je možné toto předběžné opatření nařídit už více než 6 a půl let, bylo těchto předběžných opatření vydáno velmi málo a pěstounská péče na přechodnou dobu byla dosud využívána minimálně. Poměrně rozsáhlou novelizací zákona o sociálně-právní ochraně dětí, účinnou od 1. ledna 2013, došlo k úpravě podmínek pěstounské péče na přechodnou dobu. Tato změna snad povede k většímu využívání tohoto institutu, a tím i k častějšímu nařizování předběžných opatření svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu, což má zajistit, aby byl menší počet dětí umisťován do ústavní péče.

Ve třetí kapitole jsem se zabývala účastníky řízení o předběžném opatření. Značnými změnami prošla právní úprava navrhovatele předběžného opatření. Jako problematická se ukázala poslední změna navrhovatele novelou č. 59/2005 Sb., která přenesla aktivní legitimaci k podání návrhu na nařízení předběžného opatření z obecního úřadu obce s rozšířenou působností na obec. Ke změně došlo z důvodu, že obecní úřad obecně nemá procesní subjektivitu a nebyla mu ani výslovně přiznána zákonem. Na druhou stranu ale podávání návrhů obecními úřady obcí s rozšířenou působností (původně okresními úřady)

jako orgány obce nečinilo do té doby problémy a soudy tyto návrhy přijímaly, právní úprava byla také v souladu s dalšími právními předpisy. Podrobněji se dané problematice věnuji v kapitole tři.

Problematiku navrhovatele de lege ferenda řeší zákon o zvláštních řízeních soudních, který do jisté míry odstraňuje nesoulad právní úpravy. Podle něj bude moci předseda senátu předběžné opatření nařídit jen na návrh OSPOD. Orgánu sociálně-právní ochrany dětí tak bude výslovným založením aktivní věcné legitimace přiznána způsobilost být účastníkem řízení a dojde prakticky zpět ke změně navrhovatele na obecní úřad obce s rozšířenou působností, jelikož tyto úřady jsou orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Podání návrhu na nařízení předběžného opatření a jeho náležitosti jsem nastínila ve čtvrté kapitole. Zde mi byl významným zdrojem informací Metodický pokyn MPSV k postupu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při poskytování pomoci ohroženým dětem (celý název je uveden použitých pramenech). Aby mohla být dodržena zákonná lhůta k podání návrhu, je nutné, aby fungoval systém vyrozumění, který slouží k zajištění dosažitelnosti pracovníků obecního úřadu i mimo pracovní dobu.

V páté kapitole jsem se zabývala samotným rozhodnutím soudu o návrhu na nařízení předběžného opatření. Rozebrala jsem podmínky nařízení předběžného opatření, pozastavila jsem se u lhůty k rozhodnutí o návrhu, kde jsem zhodnotila důvody, které zákonodárce vedly ke stanovení lhůty v délce 24 hodin. Tato lhůta je stejná již od zavedení zvláštního předběžného opatření do právní úpravy a počítá s ní i návrh zákona o zvláštních řízeních soudních.

Dále se věnuji nedostatkům, které se objevují při nařizování předběžných opatření. Zde vycházím zejména ze stanovisek veřejného ochránce práv. Mimo jiné nedostatky se zabývám neopodstatněným využíváním předběžných opatření u rodin se sociálními problémy, kdy děti jsou odebrány z rodin z důvodů ekonomických, zejména při neschopnosti rodičů zajistit vyhovující bydlení. Často je tak opomíjena citová vazba mezi rodiči a dětmi a povaha předběžného opatření, které má sloužit pouze v krajních případech. Tyto nedostatky v některých případech přehlídí i soudy, které rozhodují o opravných prostředcích proti návrhu na nařízení předběžného opatření. Několikrát se tedy stalo, že odnětí dítěte z rodiny posuzoval Evropský soud pro lidská práva, který opakovaně judikoval porušení práva na respektování rodinného života podle článku 8 EÚLP. Myslím, že do budoucna by k odebrání dětí z rodiny z důvodů zajištění vhodnějšího bydlení už nemuselo docházet. Kromě toho, že by české soudy měly brát v úvahu judikaturu ESLP, tak i zákonodárce reagoval na dané situace a v novém

občanském zákoníku zakotvil nemožnost svěřeni dítěte do ústavní výchovy jen z důvodů nedostatečných bytových nebo majetkových poměrů.

V šesté kapitole jsem popsala výkon předběžného opatření podle § 76a o.s.ř. Při výkonu je nutná součinnost pracovníků OSPOD a soudu a musí být chráněna práva a zájmy nezletilého dítěte.

V další kapitole jsem uvedla opravné prostředky proti usnesení o nařízení předběžného opatření. Předběžné opatření ve věcech nezletilých již ze své povahy nepřipouští mimořádné opravné prostředky. Zabývala jsem se tedy podrobněji možnostmi podat odvolání. Právní úprava přináší několik odlišností od obecné úpravy odvolání.

Soudy jsou při rozhodování o odvolání vázány lhůtou 15 dnů, ve které musí být o usnesení rozhodnuto. Toto časové omezení soudů je sice pozitivní – jde o pokrok oproti původní právní úpravě, ve které nebyla stanovená lhůta žádná a vznikaly tak zbytečné průtahy, nicméně se mi patnáct dní zdá poměrně hodně, když srovnám, že o návrhu na nařízení předběžného opatření musí být rozhodnuto do 24 hodin a zejména u tohoto institutu je rychlost rozhodování důležitá. Přiklonila bych se ke zkrácení lhůty k rozhodnutí o usnesení. Zákon o zvláštních řízeních soudních do budoucna zkracuje tuto lhůtu na 7 dní, což je podle mého názoru vzhledem k povaze opatření vhodnější.

V osmé kapitole se věnuji době trvání předběžného opatření. Doba trvání je omezena, jelikož se jedná o prozatímní úpravu poměrů, u předběžného opatření svěřením dítěte do vhodného prostředí činí jeden měsíc, u svěřením dítěte do pěstounské péče je tři měsíce. Ohledně podrobností a vývoje právní úpravy doby trvání předběžného opatření odkazuji na osmou kapitolu mé práce.

De lege ferenda bych navrhovala sjednocení doby trvání obou předběžných opatření dle § 76a na tři měsíce. Tato změna měla původně nastat zákonem o zvláštních řízeních soudních, kdy zákonodárce navrhoval upravit dobu trvání, jelikož dosavadní jednoměsíční lhůta nestačila k přijetí dalších procesních kroků zabezpečujících ochranu dítěte. Návrh zákona o zvláštních řízeních soudních v současné podobě však počítá s ponecháním původní úpravy lhůt a s tím příliš nesouhlasím, tříměsíční lhůta by lépe umožňovala uskutečnění všech potřebných procesních úkonů.

Návrh právní úpravy v zákoně o zvláštních řízeních soudních původně, před předáním do legislativní rady vlády, časově neomezoval dobu trvání předběžného opatření s mezinárodním prvkem. Nakonec však došlo k navrácení k právní úpravě v § 76a a celková doba trvání předběžného opatření opět nesmí překročit šest měsíců. Souhlasím s časovým omezením doby trvání předběžného opatření v případech s mezinárodním prvkem. Myslím si,

že i v řízeních, kde není dána pravomoc českých soudů by měla být stanovena lhůta, do které může předběžné opatření trvat. Jak již bylo výše několikrát zmíněno, není účelem předběžného opatření trvale upravit poměry dítěte, ale jde pouze o institut přechodný, proto i jeho trvání by mělo být časově omezeno.

V poslední kapitole jsem se krátce zmínila o zániku předběžného opatření. Ve své práci jsem původně chtěla ještě porovnat předběžné opatření dle § 76a s dalším zvláštním předběžným opatřením dle § 76b, ale z důvodů omezeného rozsahu práce mi bohužel na srovnání nezbyl prostor. Předběžné opatření podle § 76b o.s.ř. slouží k ochraně života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti osoby, která se stala obětí domácího násilí. V praxi může dojít i k prolínání těchto dvou opatření, jsou-li svědky nebo oběťmi domácího násilí i nezletilé děti. Pokud je v důsledku domácího násilí bezprostředně a vážně ohrožen život nebo příznivý vývoj dítěte nebo se nezletilé dítě ocitne bez jakékoli péče, je povinností orgánu sociálně-právní ochrany dětí podat soudu návrh na nařízení předběžného opatření podle § 76a o.s.ř.¹³¹

V této práci jsem se snažila podrobně analyzovat právní úpravu předběžného opatření dle § 76a. I když se jedná se o institut, který má za cíl zjednodušení postupu k nařízení opatření, jež má sloužit k co nejrychlejší a nejefektivnější ochraně nezletilých dětí, samotná právní úprava není vždy bezproblémová. Je pravda, že zákonodárce se snažil v některých případech reagovat na problémy, které se při nařizování předběžných opatření v praxi objevovaly. Přesto se při nařizování předběžného opatření setkáváme s nedostatky, které snad budou v budoucnu odstraněny.

¹³¹ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí - s. 14 [cit. 3. března 2013]. Dostupné na <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf>.

Literatura

Komentáře:

DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 - 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1600 s.

DRÁPAL, Ljubomír. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 - 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1776 s.

DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl (§ 1 až 200za)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 1108 s.

DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. II. díl (§ 201 až 376)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 948 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině; Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 586 s.

NOVOTNÁ, Věra, BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, komentář*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: LINDE, 2007. 471 s.

Monografie:

HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011. 456 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2006. 398 s.

MOTEJL, Otakar a kol. *Rodina a dítě - Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. 1. vydání. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007. 215 s.

SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 1202 s.

ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 4. (aktualizované) vydání. Praha: Linde, 2009. 1263 s.

ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. 1. vydání. Praha: Linde, 2005. 400 s.

TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006. 836 s.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, 2011. 711 s.

JUDr. Jaromír Jirsa - Sborník komentované judikatury (ročník 2012) – dostupný v informačním systému Codexis academia

Články z odborných časopisů:

KRISTKOVÁ, Veronika. Práva dítěte a procesní praxe českých soudů. *Právní fórum*, 2005, roč. 2, č. 11, s. 73-79.

NOVOTNÁ, Věra. Novela občanského soudního řádu a spolupráce soudů a orgánů sociálně-právní ochrany dětí při výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí - 1. část. *Právo a rodina*, 2008, roč. 10, č. 11, s. 1-4.

NOVOTNÁ, Věra. Opatrovnictví – co v praxi znamená? *Právo a rodina*. 2007, č. 1, s. 11-16.

NOVOTNÁ, Věra. Úprava předběžných opatření v novele občanského soudního řádu a výkon opatrovnictví. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 9, s. 19-22.

SOCHOR, Karel. Ustanovení § 76a o.s.ř. a jeho aplikace. *Právní praxe*, 1997, roč. 45, č. 1, s. 18-22.

SVOBODA, Karel. Kdo a jak projednává neshody mezi rodiči a sociálními kurátory. *Právo a rodina*, 2009, č. 5, s. 5-10.

WINTEROVÁ, Alena. Nad osmnáctou novelou (a devatenácti novelizacemi) občanského soudního řádu. *Právní praxe*, 1996, roč. 44, č. 4, s. 186-200.

UZSÁK, M. Právní úprava předběžných opatření v civilním procesu a některé úvahy se zřetelem k zákonu č. 59/2005 Sb. *Právní rozhledy*. 2005, roč. 13, č. 9, s. 327-331.

Internetové zdroje:

Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2006 [cit. 27. listopadu 2012]. Dostupná na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=995&CT1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 295/ 2008 [cit. 27. listopadu 2012]. Dostupná na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=390&CT1=0>.

Metodické doporučení MPSV č. 6/2009 k pěstounské péči na přechodnou dobu, [cit. 28. listopadu 2012]. Dostupné na http://www.mpsv.cz/files/clanky/7270/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-6.pdf.

Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí - s. 14 [cit. 3. března 2013]. Dostupné na http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf.

Metodický pokyn MPSV ze dne 2.11.1995 k postupu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při poskytování pomoci ohroženým dětem (upravený podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů) – ve znění účinném od 15.3. 2007, [cit. 22. prosince 2012]. Dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7287/Metodicky_pokyn_150307.pdf.

Společná zpráva výborů k tisku 1714 č. 1907/0, [cit. 27. prosince 2012]. Dostupná na: <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t190700.htm>.

S d ě l e n í Ministerstva spravedlnosti ze dne 25. srpna 2008, č. j. 258/2007-LO-SP/96, kterým se stanoví seznam vhodných prostředí, [cit. 28. listopadu 2012]. Dostupné na

<<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=5855&d=303914>> ročník 2008, částka 5.

Zápis ze schůze poslanecké sněmovny ze dne 27. 9. 1995, [cit. 27. prosince 2012]. Dostupné na: <<http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/034schuz/s034012.htm#r1>>.

Instrukce Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 5.4.2007 č.j. 142/2007-ODS-Org, kterou se upravuje postup při výkonu soudních rozhodnutí o výchově nezletilých dětí [cit. 18. ledna 2013]. Dostupná na: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7286/Instrukce_142_2007.pdf>.

Zmapování a porovnání vnitrostátního systému pěstounské péče – závěrečná zpráva [cit. 20. prosince 2012]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/13409>>.

Statistiky MPSV - počet dětí v pěstounské péči na přechodnou dobu [cit. 20. prosince 2012]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/7260>>.

Vládní návrh zákona o zvláštních řízeních soudních, sněmovní tisk č. 931/0 [cit. 7. března 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?na=&t=931&za=0>>.

Právní předpisy:

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů

Sdělení Federálního Ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 238/1995 Sb. účinném ke dni
1. 1. 1996

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 320/2002 Sb. účinném ke dni
1. 1. 2003

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 59/2005 Sb. účinném ke dni
1. 4. 2005

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 134/2006 Sb. účinném ke dni
1. 6. 2006

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 295/2008 Sb. účinném ke dni
1. 10. 2008

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 7/2009 Sb. účinném ke dni
1. 7. 2009

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

zákon ČNR č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně
některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských
zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů,
ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Rozsudek senátu páté sekce ESLP ze dne 26. října 2006 ve věci stížnosti č. 23848/04 –
Wallová a Walla proti České republice

Rozsudek senátu páté sekce ESLP ze dne 21. června 2007 ve věci stížnosti č. 23499/06 –
Havelka a ostatní proti České republice

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 3. 1995, sp. zn. Pl. ÚS 20/94

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2244/09

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13.07.2011, sp. zn. III.ÚS 3363/10

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 05.11.2002, sp. zn. II.ÚS 343/02

Nález Ústavního soud ČR ze dne 10. 11. 1999, sp. zn. II.ÚS 221/98

Stanovisko Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. června 2007 k rozhodování soudů ve věcech předběžných opatření - Cpjn 19/2006

Shrnutí

Tématem diplomové práce je předběžné opatření dle § 76a o.s.ř. Předběžná opatření v občanském soudním řízení mají za cíl ochranu účastníka řízení, jelikož poskytují okamžitou procesní ochranu v případě bezprostředně hrozící újmy na jeho právech. Předběžné opatření je rozhodnutí prozatímního charakteru, jeho úkolem je předběžně upravit práva a povinnosti. Jedná se tedy o rozhodnutí dočasné, kdy práva a povinnosti budou trvale stanovena až v nalézacím řízení.

Předběžné opatření podle § 76a o.s.ř. je jedním ze zvláštních předběžných opatření a slouží k ochraně nezletilých dětí. Toto opatření se použije ve dvou případech, a to pokud se dítě ocitne bez jakékoli péče, nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny. V takových situacích může být dítě umístěno do vhodného prostředí nebo může být svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu.

Cílem této práce je komplexní analýza předběžného opatření podle § 76a, zhodnocení právního vývoje od jeho zavedení do občanského soudního řádu do současnosti a také srovnání s připravovanou právní úpravou v zákoně o zvláštních řízeních soudních.

Důsledky předběžného opatření ve věcech nezletilých jsou závažné, neboť jeho nařízením dochází k odebrání dítěte z rodinného prostředí a k narušení citových vazeb s rodinou. Proto by mělo být nařizováno jen v akutních případech, kdy nelze zasáhnout jiným, mírnějším způsobem.

Summary

Theme of my diploma thesis is Preliminary measure of Act No. 99/1963 Coll. Civil Procedure Code. Provisional measures in civil proceedings aim to protect party as they provide immediate procedural protection in the event of imminent harm to the rights. Preliminary measure is a decision on a provisional basis, its task is to pre-regulate the rights and duties. It is therefore a temporary decision, the rights and duties will be permanently set up in the first-instance proceedings.

Interim measures according to § 76a of the Code of Civil Procedure is one of the special precautionary measures and is designed to protect minors. This measure is used in two cases, and if the child finds themselves without any care, or if their life or positive development is seriously threatened or disturbed. In such situations, the child may be placed in a suitable environment, or they may be placed into foster care temporarily.

The aim of this diploma thesis is a comprehensive analysis of preliminary measures according to § 76a, evaluation of legal development since its introduction in the Civil Procedure Code to the present and also comparison with the planned legislation in the Act of special judicial proceedings.

The consequences of interim measures in cases of minors are serious, because its regulation is to remove the child from the family environment and disruption to emotional ties with his family. Therefore, it should be ordered for only in emergencies where it is not hit another, more moderate way.

Klíčová slova

Dítě

Nezletilý

Občanský soudní řád

Ochrana života a zdraví

Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Pěstounská péče

Předběžné opatření

Příznivý vývoj dítěte

Sociálně-právní ochrana dětí

Vhodné prostředí

Key words

Child

Underage

Civil Procedure Code

Protection of life and health

The social-legal protection of children

Foster care

Preliminary measure

Favorable child development

Social and legal protection of children

Suitable environment